

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Gdańsku

LGD.410.012.02.2022

Pani
Gabriela Jóskowska
Dyrektor
Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Chmielnie

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
ul. Gryfa Pomorskiego 33
83-333 Chmielno

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/22/055 – „Wsparcie dla rodzin przeżywających trudności w okresie pandemii COVID-19”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Chmielnie, ul. Gryfa Pomorskiego 33, 83-333 Chmielno (dalej: „GOPS” lub „Ośrodek”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Gabriela Jóskowska, Dyrektor GOPS, od 1 października 2020 r. oraz w okresie od 1 stycznia 2017 r. do 29 września 2020 r. (dalej: „Dyrektor”) ¹
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Organizacja wykonywania zadań związanych z udzielaniem pomocy osobom i rodzinom przeżywającym trudności w okresie pandemii COVID-19. 2. Pomoc realizowana na rzecz osób i rodzin przeżywających trudności w okresie pandemii COVID-19 oraz jej efekty.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2022 (do 21 października), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Gdańsku
Kontrolerzy	1. Anna Dąbrowska, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LGD/82/2022 z 08 czerwca 2022 r. 2. Krystian Kułaga, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LGD/127/2022 z 30 sierpnia 2022 r. (akta kontroli str. 1-7)

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	<p>W okresie objętym kontrolą GOPS podejmował działania w zakresie udzielania wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w okresie pandemii COVID-19.</p> <p>W Ośrodku prawidłowo realizowano oraz koordynowano zadania dotyczące problematyki rodzin przeżywających trudności, ujęte w dokumentach strategicznych Gminy Chmielno (dalej: „Gmina”). W okresie pandemii COVID-19 pracę w GOPS zorganizowano w sposób zapewniający realizację zadań i dostępność pomocy dla osób potrzebujących. Rzetelnie rozpoznawano problemy rodzin oraz podejmowano działania wynikające z rozeznaczonych potrzeb, m.in. w ramach licznych programów osłonowych i projektów socjalnych. Osobom potrzebującym zapewniono dostępność szerokiego wachlarza wsparcia, w tym w ramach współpracy z innymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi. Zatrudniano wykwalifikowanych pracowników socjalnych i asystentów rodziny.</p> <p>Właściwie udzielano pomocy interwencyjnej, mimo że poradnictwo psychologiczne realizowane było poprzez kierowanie osób potrzebujących do innych instytucji. Prawidłowo wspierano rodziny w wypełnieniu ich funkcji opiekuńczo-wychowawczych, realizowano zadania w zakresie dożywiania dzieci i młodzieży, a także w placówce wsparcia dziennego – Świetlicy Środowiskowej w Chmielnie (dalej: „Świetlica”). Podejmowano właściwe działania w związku z kierowaniem matek</p>
---------------------	--

¹ Wcześniej Kierownik GOPS – w okresie od 1 maja 1990 r. do 31 grudnia 2016 r.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

do domu dla matek oraz seniorów do udziału w zajęciach w Klubie Seniora. Pracownicy socjalni prawidłowo wykonywali czynności w ramach prowadzonych procedury „Niebieskie Karty”. Zgodnie z przyjętymi założeniami zrealizowano zbadany projekt osłonowy oraz zadanie publiczne pod nazwą „Zapewnienie funkcjonowania Placówki „Senior+”.

Stwierdzone nieprawidłowości polegały m.in. na: nieprzygotowaniu i nieprzedłożeniu Wójtowi Gminy projektu uchwały w sprawie utworzenia Klubu „Senior+”, ustaleniu Regulaminu Organizacyjnego tego Klubu bez stosownego upoważnienia, braku w pouczeniach ośmiu (z 11 objętych badaniem) decyzji o przyznaniu świadczenia informacji określonych w art. 109 ustawy o pomocy społecznej⁴, wydaniu trzech (z sześciu badanych) decyzji o skierowaniu do korzystania ze wsparcia w mieszkaniu chronionym bez wymaganych uzgodnień oraz zmianie jednej decyzji w tej sprawie z naruszeniem art. 106 ust. 5 tej ustawy. Ponadto niektóre przygotowane przez GOPS propozycje projektów uchwał Rady Gminy zawierały postawienia niezgodne z ustawą o pomocy społecznej. Stwierdzone nieprawidłowości miały charakter formalny i nie wpływały na dostępność pomocy i wsparcia osobom i rodzinom ich potrzebującym.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Organizacja wykonywania zadań związanych z udzielaniem pomocy osobom i rodzinom przeżywającym trudności w okresie pandemii COVID-19

Opis stanu faktycznego

1.1. GOPS był jednostką budżetową Gminy utworzoną do realizacji jej zadań w zakresie pomocy społecznej⁶, określonych w ustawie o pomocy społecznej, a także zadań wynikających m.in. z ustawy o wspieraniu rodziny⁷ oraz ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie⁸. Szczegółowa organizacja wewnętrzna oraz tryb pracy Ośrodka ustalone zostały przez Dyrektora GOPS w:

- zarządzeniu nr 1/2017 z dnia 2 stycznia 2017 r. w sprawie Regulaminu Organizacyjnego Centrum Usług Wspólnych prowadzącego wspólną obsługę organizacyjną i finansowo-księgową Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Warsztatu Terapii Zajęciowej w Chmielnie i Centrum Integracji Społecznej w Garczu,
- zarządzeniu nr 11/2021 z dnia 29 grudnia 2021 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu Organizacyjnego Centrum Usług Wspólnych i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej organizatora wspólnej obsługi organizacyjnej i finansowo-księgowej Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Warsztatu Terapii Zajęciowej, Centrum Integracji Społecznej oraz Środowiskowego Domu Samopomocy dalej: „Regulamin Organizacyjny GOPS z 2017 r.”),

⁴ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268, ze zm.).

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Uchwała nr XXXV/311/2021 Rady Gminy Chmielno z dnia 19 grudnia 2021 r. w sprawie nadania Statutu Gminnemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Chmielnie (Dz. Urz. Woj. Pom. poz. 72) oraz wcześniej obowiązująca uchwała nr XIX/221/2016 Rady Gminy Chmielno z dnia 24 listopada 2016 r. w sprawie nadania Statutu Gminnemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Chmielnie (Dz. Urz. Woj. Pom. poz. 4532) zmieniona uchwałą nr V/47/2019 Rady Gminy Chmielno z dnia 6 marca 2019 r. w sprawie zmian w Statucie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chmielnie (Dz. Urz. Woj. Pom. poz. 1625).

⁷ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447, ze zm.).

⁸ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249).

- zarządzeniu nr 11/2021 z dnia 31 marca 2022 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu Organizacyjnego Centrum Usług Wspólnych i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej organizatora wspólnej obsługi organizacyjnej i finansowo-księgowej Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Warsztatu Terapii Zajęciowej, Centrum Integracji Społecznej oraz Środowiskowego Domu Samopomocy (dalej: „Regulamin Organizacyjny GOPS z 2022 r.”).

W wykazie jednostek organizacyjnych Gminy⁹ widniał GOPS, a jak wynikało ze statutu tej jednostki nadanego kolejnymi uchwałami Rady Gminy, Ośrodek jedynie prowadził wspólną obsługę organizacyjną i finansowo-księgową dla Centrum Integracji Społecznej w Garczu, Warsztatu Terapii Zajęciowej w Chmielnie i Środowiskowego Domu Samopomocy w Chmielnie. Dyrektor GOPS wyjaśniła, że wskazanie w tytule ww. zarządzeń oraz ich poszczególnych postanowieniach Centrum Usług Wspólnych miało na celu podkreślenie roli Ośrodka w zakresie realizacji wspólnej obsługi administracyjnej, finansowej i organizacyjnej wskazanych jednostek. Wyjaśniła również, że nazewnictwo stosowane w Regulaminie Organizacyjnym GOPS z 2022 r. zostanie dostosowane do stanu faktycznego.

W strukturze GOPS według stanu na 1 stycznia 2022 r. funkcjonowały m.in.:

- Gminny Ośrodek Opiekuńczy, zapewniający mieszkania chronione osobom, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę, potrzebowały wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu;
- Świetlica – placówka wsparcia dziennego typu opiekuńczego, wraz z sześcioma punktami terenowymi: w Miechucinie, Borzestowie, Zaworach, Reskowie, Łączyńskiej Hucie i Maksie. Świetlica przeznaczona była dla dzieci uczęszczających do szkół i zamieszkałych na terenie Gminy, w szczególności dla dzieci z dysfunkcyjnych środowisk rodzinnych¹⁰;
- ośrodek wsparcia – Klub „Senior+” z siedzibą w Garczu (dalej: „Klub „Senior+”), jednak w GOPS nie przygotowano projektu uchwały w sprawie jego utworzenia lub/i stosownej zmiany statutu GOPS, co opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości. Na utworzenie i wyposażenie Klubu „Senior+” Gmina uzyskała dotację Wojewody Pomorskiego, udzieloną na podstawie umowy nr 6/S/2018 o dofinansowaniu zadania realizowanego w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020¹¹ Edycja 2018 Moduł I Utworzenie i wyposażenie Klubu „Senior+” zawartej w dniu 26 marca 2018 r. Na podstawie umowy nr 847/2019 o dofinansowaniu zadania realizowanego w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020 Edycja 2019 Moduł II Zapewnienie funkcjonowania Placówki „Senior+” z dnia 30 kwietnia 2019 r., Wojewoda Pomorski dofinansował działalność ww. Klubu w 2019 r. Zasady funkcjonowania tego klubu określone zostały w Regulaminie Organizacyjnym, nadanym przez Dyrektora GOPS¹², mimo że nie posiadała do tego upoważnienia, co opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości. Rada Gminy uchwałą nr XXXVII/347/2022 z dnia 9 lutego 2022 r.¹³ utworzyła ośrodek wsparcia pn. Klub Seniora w Garczu, będący kontynuacją Klubu „Senior+”. Klub mieścił się w budynku Świetlicy wiejskiej w Garczu i był czynny dwa razy w tygodniu przez

⁹ Informacja Wójta Gminy przekazana w trybie art. 29 ust. 1 pkt 1 lit. f ustawy o NIK.

¹⁰ W Regulamin Organizacyjny GOPS z 2022 r. nie przewidziano wsparcia w Świetlicy.

¹¹ Program Wieloletni „Senior+” na lata 2015-2020 (M.P. z 2016 r. poz. 1254).

¹² Zarządzenie nr 10/2018 Dyrektora Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chmielnie z dnia 1 sierpnia 2018 r. w sprawie zatwierdzenia Regulaminu Organizacyjnego Klubu „Senior+” działającego w strukturach Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chmielnie, utworzonego i wyposażonego w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020.

¹³ Uchwała nr XXXVII/347/2022 Rady Gminy Chmielno z dnia 9 lutego 2022 r. w sprawie utworzenia ośrodka wsparcia pod nazwą „Klub Seniora w Garczu”.

trzy godziny. Zasady jego funkcjonowania określone zostały w Regulaminie Organizacyjnym, nadanym przez Dyrektor GOPS¹⁴.

Działalnością Klubu kierowała Dyrektor GOPS, która wyjaśniła, że Klub „Senior+” działał w strukturze GOPS, a wobec faktu, iż Rada Gminy nie utworzyła odrębnej gminnej jednostki budżetowej, brak było podstaw do powołania kierownika tej placówki.

Pomorski Urząd Wojewódzki w Gdańsku (dalej: „PUW w Gdańsku”) poinformował¹⁵ m.in., że w ocenie Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej literalne brzmienie art. 111a ust. 3 ustawy o pomocy społecznej wskazuje na konieczność zatrudnienia na stanowisku kierującego jednostką organizacyjną pomocy społecznej w strukturze ośrodka pomocy społecznej osoby, która spełnia wymagania dla kierownika jednostki organizacyjnej pomocy społecznej. Ponadto, że kierownik jednej jednostki organizacyjnej w tym samym czasie pracy nie może równocześnie być kierownikiem innej jednostki organizacyjnej pomocy społecznej;

- ośrodek wsparcia – Klub Seniora w Miechucinie (dalej: „Klub Seniora”), utworzony i wyposażony w ramach Projektu „Zintegrowany system usług społecznym Powiatu Kartuskiego – POKOLENIA”. Rada Gminy utworzyła ośrodek wsparcia pn. Klub Seniora w Miechucinie uchwałą nr XXXVII/348/2022 z dnia 9 lutego 2022 r.¹⁶. Klub był czynny nie rzadziej niż dwa razy w tygodniu przez trzy godziny. Zasady jego funkcjonowania określone zostały w Regulaminie Organizacyjnym, nadanym przez Dyrektor GOPS¹⁷. Działalnością Klubu kierowała Dyrektor GOPS.
(akta kontroli str. 10-236, 1347-1351)

1.1.1. W poszczególnych latach 2019-2022 (I półrocze) osoby i rodziny przeżywające trudności mogły skorzystać m.in. z następujących form wsparcia:

- poradnictwo specjalistyczne, w tym konsultacje oraz porady w ramach terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach (dalej: „TSR”), prawne i rozwiązywania problemów uzależnień i przemocy w rodzinie w Punkcie Konsultacyjnym ds. Uzależnień i Przemocy w Rodzinie (dalej: „punkt konsultacyjny”) – utworzonym zarządzeniem nr 83/2021 Wójta Gminy z dnia 23 września 2021 r.¹⁸. Udzielono łącznie 233 porad¹⁹ w 2019 r., 487²⁰ w 2020 r., 531²¹ w 2021 r. i 232²²

¹⁴ Zarządzenie nr 9/2022 Dyrektora Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chmielnie z dnia 25 marca 2022 r. w sprawie nadania nowego Regulaminu Organizacyjnego Klubu Seniora w Garczu z siedzibą przy ul. Kartuskiej 25, 83-333 Chmielno, działającego w strukturach Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chmielnie, w ramach „Zintegrowanego systemu usług społecznych Powiatu Kartuskiego – POKOLENIA” Oś Priorytetowa: 6 Integracja Działanie: 6.2. Usługi społeczne Poddziałanie: 6.2.2. Rozwój usług społecznych.

¹⁵ Informacja przekazana w trybie art. 29 ust. 1 pkt 1 lit. f ustawy o NIK.

¹⁶ Uchwałą nr XXXVII/348/2022 Rady Gminy Chmielno z dnia 9 lutego 2022 r. w sprawie utworzenia ośrodka wsparcia pod nazwą „Klub Seniora w Miechucinie”

¹⁷ Zarządzenie nr 8/2022 Dyrektora Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chmielnie z dnia 25 marca 2022 r. w sprawie nadania nowego Regulaminu Organizacyjnego Klubu Seniora w Miechucinie z siedzibą przy ul. Kartuskiej 15, 83-334, działającego w strukturach Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chmielnie, w ramach „Zintegrowanego systemu usług społecznych Powiatu Kartuskiego – POKOLENIA” Oś Priorytetowa: 6 Integracja Działanie: 6.2. Usługi społeczne Poddziałanie: 6.2.2. Rozwój usług społecznych.

¹⁸ Zarządzenie nr 83/2021 Wójta Gminy Chmielno z dnia 23 września 2021 r. w sprawie utworzenia Punktu Konsultacyjnego ds. Uzależnień i Przemocy w Rodzinie w Chmielnie. Zgodnie z § 3 Regulaminu Punktu Konsultacyjnego ds. Uzależnień i Przemocy w Rodzinie w Chmielnie, stanowiącego załącznik do ww. zarządzenia, punkt konsultacyjny działał w strukturze GOPS. W latach 2019-2021 (do 22 września), w GOPS działał „Punkt konsultacyjny dla rodzin z problemem uzależnień i przemocy w rodzinie” – w Zespole ds. Profilaktyki Uzależnień i Przemocy w Rodzinie w Dziale Pracy Socjalnej i Pomocy Środowiskowej.

¹⁹ 43 porady terapeuty terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach, 155 – terapeuty uzależnień, 24 – psychotraumatologa, 11 – prawnika.

²⁰ 83 porady terapeuty terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach, 378 – terapeuty uzależnień, 26 – prawnika.

²¹ Odpowiednio: 84, 423 i 24.

²² Odpowiednio: 49, 180 i trzy.

- w I półroczu 2022 r. W punkcie konsultacyjnym nie realizowano programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie;
- praca socjalna (art. 45 ustawy o pomocy społecznej), w tym poradnictwo socjalne i rodzinne – udzielono łącznie 463 porady (odpowiednio: 172, 140, 107 i 44) w ramach pracy socjalnej. Zawarto 23 w 2019 r., 19 w 2020 r., po 11 w 2021 r. i w I połowie 2022 r. kontraktów socjalnych w zakresie rozwiązywania trudnej sytuacji życiowej;
 - interwencji kryzysowej (art. 47 ustawy o pomocy społecznej) – podjęto łącznie 25 interwencji (odpowiednio: dwie, siedem, dziewięć i siedem);
 - całodobowe, czasowe schronienie w schronisku dla osób bezdomnych (w ramach porozumienia zawartego z jednym stowarzyszeniem) – w poszczególnych latach objętych kontrolą przyznano 365, 19, 29 i 12 świadczeń na łączną kwotę 85,4 tys. zł, odpowiednio: 16,4 tys. zł, 23,1 tys. zł, 33,7 tys. zł i 12,1 tys. zł;
 - posiłku, w tym dożywiania dzieci (art. 17 ust. 1 pkt 3 i 14 ustawy o pomocy społecznej): w 2019 r. udzielono łącznie 8 677 świadczeń w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”, z tego 169 w formie zasiłku celowego oraz 8 508 w formie posiłku²³. W 2020 r. – 3 215 świadczeń (122 i 3 093²⁴), w 2021 r. – 4 380 świadczeń (91 i 4 289²⁵), w I połowie 2022 r. udzielono 20 świadczeń (zasiłek celowy). Łączny koszt programu wynosił 204,7 tys. zł, odpowiednio: 88,3 tys. zł, 45,6 tys. zł, 43,9 tys. zł, 26,8 tys. zł;
 - mieszkań chronionych (art. 53 ustawy o pomocy społecznej) – sześciu (jedno treningowe i pięć wspieranych) w 2019 r., siedmiu w pozostałych latach (jedno i sześć), dysponujących łącznie 18 miejscami w 2019 r. (cztery miejsca w mieszkaniu treningowym i 14 w mieszkaniach wspieranych), 19 w 2020 r. (odpowiednio: trzy i 16), 17 w 2021 r. (trzy i 14) oraz 15 miejscami w 2022 r. (trzy i 12). Zasady korzystania z mieszkań chronionych określono w regulaminach²⁶;
 - ośrodków wsparcia (dzienny pobyt) – Klubu „Senior+” (we wszystkich latach objętych kontrolą) oraz w Klubu Seniora (od 2021 r.), dysponujących w każdym roku odpowiednio 15 i 16 miejscami. Ponadto, do 31 marca 2019 r. potrzebujący mogli korzystać ze wsparcia w Środowiskowym Domu Samopomocy²⁷, dysponującym 28 miejscami;
 - przewidzianych w art. 10, art. 11, art. 18 ustawy o wspieraniu rodziny:
 - praca z rodziną, w tym: konsultacje i poradnictwo specjalistyczne (opisane wyżej), terapia i mediacja: 119 (59, 45, 58 i 43), usługi dla rodzin z dziećmi: 396 w 2019 r. i 311 w 2020 r., pomoc prawna: 64 (11, 26, 24, trzy),
 - asystent rodziny – zatrudniano dwóch asystentów rodziny w 2019 r. i 2020 r., w pozostałych latach – jednego,
 - placówka wsparcia dziennego typu opiekuńczego (Świetlica) – dysponująca 15 miejscami. Zasady pracy Świetlicy określono w Regulaminie Świetlicy Środowiskowej w Chmielnie – Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej Wsparcia

²³ Z tego 2 748 posiłków dla dzieci do czasu podjęcia nauki w szkole podstawowej i 5 760 dla uczniów do czasu ukończenia szkoły ponadpodstawowej lub ponadgimnazjalnej.

²⁴ Z tego odpowiednio: 369 i 2 724.

²⁵ Z tego odpowiednio: 623 i 3 666.

²⁶ Regulamin funkcjonowania Gminnego Ośrodka Opiekuńczego im. Ks. Józefa Szotowskiego w Chmielnie, stanowiący załącznik nr 4 do Regulaminu Organizacyjnego GOPS z 2017 r. – do dnia 28 grudnia 2021 r., następnie zarządzeniem nr 3/2022 Dyrektora GOPS z dnia 25 stycznia 2022 r. w sprawie nadania nowego Regulaminu funkcjonowania Gminnego Ośrodka Opiekuńczego im. Ks. Józefa Szotowskiego w Chmielnie oraz zarządzeniem nr 4/2022 Dyrektora GOPS z dnia 25 stycznia 2022 r. w sprawie nadania nowego Regulaminu funkcjonowania mieszkań chronionych, działających w strukturach Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chmielnie dofinansowanych z działania 4.7 Programu kompleksowego dla rodzin „Za życiem”.

²⁷ Uchwała nr VI/46/2019 Rady Gminy Chmielno z dnia 6 marca 2019 r. w sprawie wyodrębnienia Środowiskowego Domu Samopomocy w Chmielnie ze struktur Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chmielnie i nadania Statutu.

Dziennego²⁸. Przyczyny likwidacji wsparcia w formie Świetlicy opisano w pkt 1.2.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

W GOPS nie funkcjonował telefon zaufania. Jak wynikało z wyjaśnień Dyrektor GOPS, w Ośrodku funkcjonował całodobowy telefon dyżurny, upowszechniony na stronie internetowej GOPS oraz przekazany do wiadomości współpracującym służbom i instytucjom. Ponadto, na stronie internetowej GOPS udostępniony był telefon zaufania „Niebieska Linia”.

(akta kontroli str. 313-530)

Ponadto, w poszczególnych latach objętych kontrolą GOPS udzielił łącznie 865 świadczeń w postaci zasiłków stałych i okresowych na łączną kwotę 428,3 tys. zł, z tego:

- zasiłki stałe: 247 świadczeń na łączną kwotę 119,3 tys. zł w 2019 r., 216 (109,9 tys. zł) w 2020 r., 199 (104,0 tys. zł) w 2021 r., 85 (49,9 tys. zł) w I połowie 2022 r.,
- zasiłki okresowe: 54 świadczenia na łączną kwotę 17,0 tys. zł w 2019 r., 16 (7,3 tys. zł) z 2020 r., 23 (8,8 tys. zł) w 2021 r., 25 (12,1 tys. zł) w I połowie 2022 r.

Udzielono również ogółem 20 064 usług opiekuńczych na łączną kwotę 451,0 tys. zł, odpowiednio: 6 003 (125,8 tys. zł), 4 976 (94,5 tys. zł), 5 981 (163,2 tys. zł), 3 104 (67,5 tys. zł) w I połowie 2022 r.

(akta kontroli str. 395-448)

1.1.2. Wskutek pandemii COVID-19 zmianie uległ sposób świadczenia i dostępność niektórych form pomocy. W okresie od 16 marca do 25 maja 2020 r., zgodnie z pkt 1.1 procedury bezpieczeństwa z 26 marca 2020 r., stanowiącej załącznik do zarządzenia nr 2/2020 Dyrektora CUW GOPS Chmielno z dnia 16 marca 2020²⁹, budynek Ośrodka został zamknięty dla interesantów. Wprowadzono dyżury telefoniczne pracowników w godz. 15.30-19.00. W związku z zamknięciem budynku GOPS, w ww. okresie m.in.:

- osobom wymagającym wsparcia w ramach poradnictwa specjalistycznego oraz rodzinom z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, z problemem przemocy oraz uzależnienia niezbędna pomoc miała być udzielana drogą telefoniczną (pkt. 3.1, 4.2 i 4.7 ww. procedury), przy czym określono minimalną częstotliwość kontaktów asystentów rodzin oraz pracowników socjalnych z osobami i rodzinami (pkt 4 ww. procedury),
- wprowadzono m.in. obowiązek zwracania uwagi przez asystentów rodziny oraz pracowników socjalnych podczas kontaktów z rodzinami na sytuację małoletnich, dokonywania rozeznania sytuacji związanej z dożywianiem w rodzinach korzystających z tej formy pomocy, dokonywania rozeznania potrzeb u osób dotkniętych innymi problemami, m.in. niepełnosprawnością, długotrwałą chorobą (pkt 4.10-4.12 ww. procedury);
- przewidziano możliwość przesyłania przez interesantów dokumentów drogą elektroniczną (pkt 3.3 ww. procedury),
- określono szczegółowe zasady bezpieczeństwa obowiązujące w mieszkaniach chronionych z zagwarantowaniem ciągłości usług opiekuńczych, m.in. ograniczenie aktywności poza budynkiem, wstrzymanie odwiedzin (pkt 6 ww. procedury),

²⁸ Stanowiącym załącznik nr 5 do Regulaminu Organizacyjnego GOPS z 2017 r. – do dnia 28 grudnia 2021 r.

²⁹ Procedura dot. sytuacji kryzysowej związanej z rozprzestrzenieniem się wirusa COVID-19 stanowiąca załącznik nr 1 do zarządzenia nr 2/2020 Dyrektora CUW GOPS Chmielno z dnia 16 marca 2020 w sprawie wprowadzenia procedur dot. sytuacji kryzysowej związanej z rozprzestrzenieniem się wirusa COVID-19 (dalej: „procedura bezpieczeństwa z 26 marca 2020 r.”). Zarządzenie zostało uchylone zarządzeniem nr 4/2020 Dyrektora CUW GOPS Chmielno z dnia 25 maja 2020 w sprawie odwołania procedur dot. sytuacji kryzysowej związanej z rozprzestrzenieniem się wirusa COVID-19.

- nie była dostępna pomoc w Świetlicy oraz Klubie „Senior+”, w związku z zawieszeniem zajęć w tych placówkach (pkt 3.6 i 3.7 ww. procedury)³⁰.

Od 25 maja 2020 r. osobom wymagającym wsparcia niezbędna pomoc miała być udzielana osobiście przez pracowników GOPS, przy zachowaniu określonych wymogów bezpieczeństwa, przykładowo ograniczenia liczby klientów korzystających z Ośrodka w tym samym czasie (zgodnie z procedurą bezpieczeństwa z dnia 25 maja 2020 r.³¹). Ponadto, zapewniono możliwość uzyskania wsparcia w formie zdalnej, głównie telefonicznej (m.in. zakupiono telefony komórkowe dla pracowników socjalnych, asystenta rodziny, pracownika Klubu Senior+), uruchomiono telefon dyżurny obsługiwany przez Dyrektora GOPS, co opisano w pkt 1.1.1 niniejszego wystąpienia pokontrolnego, umożliwiono telefoniczny kontakt z terapeutami.

(akta kontroli str. 497-506, 1111-1122, 764-768)

1.1.3. Najczęściej stosowanymi formami pomocy (wg liczby świadczeń) były usługi opiekuńcze i pomoc w formie dożywiania – odpowiednio do kluczowych problemów i przyczyn przyznania pomocy, którymi były ubóstwo oraz niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba. Rodziny, którym przyznano pomoc z tych przyczyn stanowiły łącznie 56,3% (odpowiednio: 30,6% i 25,7%) ogółu rodzin korzystających z pomocy w 2019 r., 46,2% (21,4% i 24,9%) w 2020 r., 47,6% (20,1% i 27,4%) w 2021 r. oraz 47,0% (22,6% i 24,3%) w I połowie 2022 r.

(akta kontroli str. 313-519)

1.1.4. W „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chmielno na lata 2016-2022” (dalej: „Strategia”)³² oraz w gminnych programach wspierania rodziny³³ przewidziano rozwój form pomocy dla rodzin przeżywających trudności, m.in. w zakresie: poradnictwa specjalistycznego i wczesnej interwencji rodzinnej, mieszkań chronionych, placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, rodzin wspierających, usług rehabilitacji leczniczej, w tym asystenta osób niepełnosprawnych, utworzenia dziennego domu pobytu.

W latach 2020-2022 (I półrocze) nie zapewniano wsparcia w formie porad psychotraumatologa co, jak wynikało z wyjaśnień Dyrektora GOPS, było efektem braku zainteresowania tą formą pomocy w latach poprzednich. Wyjaśniła, że do prowadzenia warsztatów Profilaktyczno-Terapeutycznych dla dzieci i młodzieży zatrudniono osobę z takimi kwalifikacjami, a także, że w GOPS zatrudnione były osoby, które ukończyły specjalistyczne szkolenia m.in. „Psychotraumatologia rodzinna”, prowadzone przez wykładowców Centrum für Integrative Psychotropie CIP w Monachium, pozwalające na pracę z osobami po przebytej traumie. Wyjaśniła, że

³⁰ Poleceniem z dnia 11 marca 2020 r. Wojewoda Pomorski zawiesił działalność w okresie od 12 marca do 25 marca 2020 r. m.in. placówek wsparcia dziennego oraz klubów seniora. Działalności ww. placówek była zawieszona łącznie do dnia 24 maja 2020 r. (poleceniami Wojewody Pomorskiego z dnia 25 marca 2020 r., z dnia 10 kwietnia 2020 r., z dnia 24 kwietnia 2020 r. oraz decyzją z dnia 7 maja 2020 r.). Wojewoda Pomorski zawiesił ponownie działalność klubów seniora, w tym w placówkach działających w ramach Programu Senior+, od dnia 2 listopada 2020 r. do odwołania (decyzją z dnia 2 listopada 2020 r.). Decyzją z dnia 27 kwietnia 2021 r. polecił stopniowe odwieszanie ich działalności, co w przypadku Klubu „Senior+” nastąpiło z dniem 16 czerwca 2021 r.

³¹ Procedura bezpieczeństwa pracowników i klientów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chmielnie w czasie trwania epidemii wirusa SARS-CoV-2, stanowiąca załącznik do zarządzenia nr 5/2020 Dyrektora CUW GOPS Chmielno z dnia 25 maja 2020 r. w sprawie wprowadzenia procedury bezpieczeństwa pracowników i klientów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chmielnie w czasie trwania epidemii wirusa SARS-CoV-2. Procedura przestała obowiązywać z dniem 16 maja 2022 r., w związku z odwołaniem stanu epidemii w Polsce.

³² Uchwała nr XIII/156/2016 Rady Gminy Chmielno z dnia 31 marca 2016 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chmielno na lata 2016-2022.

³³ Uchwała nr XXX/313/2017 Rady Gminy Chmielno z dnia 28 grudnia 2017 r. w sprawie przyjęcia programu wspierania rodziny w Gminie Chmielno na lata 2018-2020 (dalej: „GPWR z 2017 r.”) oraz uchwała nr XXII/217/2020 Rady Gminy Chmielno z dnia 16 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu wspierania rodziny na lata 2021-2023 (dalej: „GPWR z 2020 r.”).

zapewniono nową formę wsparcia w postaci terapii skoncentrowanej na rozwiązaniu, odpowiadającą potrzebom osób i rodzin przeżywających trudności.

Ponadto, z uwagi na ograniczenia związane z pandemią COVID-19, w latach 2020-2021 nie w pełnym zakresie możliwe było udzielanie wsparcia w placówkach wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży oraz w Klubie „Senior+” (co opisano w pkt. 1.1.2. niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

(akta kontroli str. 527-530, 606-750, 787-819)

1.1.5. W okresie objętym kontrolą w GOPS nie zapewniano osobom i rodzinom przeżywającym trudności wsparcia w formie grup wsparcia i samopomocowych oraz rodzin wspierających. W gminnych programach wspierania rodziny przewidziano m.in. podejmowanie działań polegających na współpracy z rodzinami wspierającymi oraz tworzenie grup wsparcia³⁴. Ponadto, w Strategii założono m.in. wprowadzanie nowych usług oraz podejmowanie działań na rzecz rozwoju wsparcia w formie rodzin wspierających.

Dyrektor GOPS wyjaśniła, że przyczyną braku wsparcia w ww. formach było małe zainteresowanie, mogące wynikać ze specyfiki środowiska wiejskiego (brak otwartości, chęć pozostania anonimowym). Podejmowane kilkakrotnie próby utworzenia grup wsparcia (m.in. w ramach projektów „Wyjdź z domu – zainwestuj w siebie” i POKOLENIA³⁵) nie przyniosły efektu w postaci zainteresowania tą formą wsparcia. GOPS wystąpił z wnioskiem o dofinansowanie projektu „Od zaopiekowania do współdziałania”, w ramach którego planowano m.in. utworzenie grupy samopomocowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi, jednak projekt nie uzyskał dofinansowania, co opisano w pkt 1.10 niniejszego wystąpienia pokontrolnego, w związku z czym nie został zrealizowany.

Ponadto, w Gminie nie utworzono dziennego domu pobytu, co zaplanowano w Strategii.

Wójt Gminy poinformował³⁶, że w Gminie podejmowano szereg działań mających na celu utworzenie dziennego domu pobytu, m.in. podjęto próbę pozyskania środków finansowych w ramach Programu Wieloletniego Senior+ na lata 2015-2020 w postaci jednorazowego wsparcia finansowego na utworzenie (przebudowę i remont) i wyposażenie placówki dziennego pobytu, prowadzono rozmowy z właścicielem prywatnym nieruchomości zlokalizowanej w centrum Chmielna w zakresie zakupu budynku oraz działki z przeznaczeniem na działalność dziennego domu pobytu. Jednak z uwagi na niewielkie dochody oraz braki lokalowe Gminy osiągnięcie tego celu okazało się niemożliwe. Jak poinformował, z tego względu działania Gminy skoncentrowano na wsparciu osób starszych w ramach klubu seniora. Była to forma wsparcia nie tylko bardziej skuteczna, ale przede wszystkim bardziej adekwatna do potrzeb lokalnej społeczności.

Dyrektor GOPS wyjaśniła, że wywołany pandemią COVID-19 spadek aktywności seniorów oraz stworzenie możliwości korzystania przez seniorów oraz osoby niepełnosprawne z alternatywnych form wsparcia w Gminie (w klubach seniora oraz Środowiskowym Domu Samopomocy) skutkowały brakiem ekonomicznego uzasadnienia dla utworzenia dziennego domu pobytu. Ponadto z wyjaśnień wynikało m.in., że:

³⁴ Odpowiednio: w 1. Celu szczegółowym. Poprawa funkcjonowania rodzin oraz warunków rozwoju dzieci w środowiskach rodzinnych oraz w 3. Celu szczegółowym. Zintensyfikowanie działań na rzecz reintegracji rodziny.

³⁵ „Zintegrowany system usług społecznych Powiatu Kartuskiego „POKOLENIA” Oś Priorytetowa: 6 Integracja, Działanie: 6.2 Usługi Społeczne, Poddziałanie: 6.2.2 Rozwój usług społecznych.

³⁶ Informacje przekazane NIK w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

- w ramach koordynacji realizacji Strategii podejmowano wielokrotnie działania mające na celu pozyskanie środków finansowych oraz zasobów lokalowych na utworzenie ww. placówki,
- wobec ograniczonych możliwości finansowych i lokalowych Gminy przeprowadzono wśród seniorów analizę potrzeb, w wyniku której dokonano zmiany sposobu realizacji tego zadania na inną formę wsparcia – klub seniora, która była dostosowana do warunków Gminy i adekwatna do ich potrzeb.

(akta kontroli str. 497-506, 527-530, 752-768, 770-773)

1.2.1. W latach 2019-2022 obowiązywała Strategia przyjęta uchwałą nr XIII/156/2016 Rady Gminy z dnia 31 marca 2016 r. Strategia zawierała wszystkie elementy określone w art. 16b ust. 2 ustawy o pomocy społecznej. Do identyfikacji najważniejszych problemów społecznych Gminy wykorzystano analizę SWOT i zaliczono do nich: 1) rodzinę z problemami, 2) bezrobocie, w szczególności wśród osób młodych i kobiet oraz 3) marginalizację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych i seniorów.

W Strategii określono sześć celów strategicznych, w tym „Skuteczne wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej”, „Wspieranie osób starszych i niepełnosprawnych i ich rodzin w integracji i funkcjonowaniu w środowisku lokalnym”, „Działania zmierzające do wzrostu poczucia bezpieczeństwa oraz minimalizowania występowania zjawiska przemocy domowej i jej skutków na rzecz mieszkańców gminy Chmielno”, w ramach których uwzględniono działania na rzecz rodzin przeżywających trudności oraz znajdujących się w sytuacji kryzysowej, w zakresie interwencji kryzysowej oraz zapewnienia wsparcia osobom i rodzinom zagrożonym przemocą lub jej doświadczającym.

(akta kontroli str. 606-651)

1.2.2. W latach objętych kontrolą Strategia nie była zmieniana, w szczególności wskutek uwarunkowań pandemii COVID-19.

Dyrektor GOPS wyjaśniła, że dokonano analizy wpływu uwarunkowań pandemii COVID-19 na cele i zadania ujęte w Strategii. Sformułowane wnioski obejmowały:

- konieczność poszerzenia oferty dla seniorów,
- potrzebę wprowadzenia zdalnych form pomocy jako alternatywy dla kontaktu osobistego,
- pojawienie się nowych problemów społecznych wskutek wybuchu konfliktu zbrojnego w Ukrainie

(akta kontroli str. 606-651, 764-768)

Realizując zadania przewidziane w Strategii, GOPS m.in. podejmował działania w kierunku:

- 1) zapewnienia efektywnego systemu wsparcia dziecka i rodziny, polegające w szczególności na:
 - działaniach na rzecz rozwoju asystentury dla rodzin w kryzysie (w każdym roku 2019-2022 (I półrocze) m.in. realizowano szkolenia³⁷ oraz superwizje (po 12), w których uczestniczyli asystenci rodziny);
 - wzmacnianiu kompetencji wychowawczych rodzin (w 2019 r. zorganizowano warsztaty kompetencji opiekuńczo-wychowawczych);
 - rozwoju poradnictwa specjalistycznego i wczesnej interwencji rodzinnej³⁸;
 - rozwoju współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz rodzin³⁹;

³⁷ Po trzy w 2019 r. i 2020 r. oraz po cztery w 2021 r. i 2022 r.

³⁸ Zapewniono dostępność czterech w 2019 r. i trzech w pozostałych latach specjalistów, umożliwiono mieszkańcom korzystanie we wsparcia w zakresie pomocy psychologicznej, psychoterapeutycznej oraz prawnej w związku z przeciwdziałaniem zagrożeniom związanym z COVID-19.

³⁹ W latach 2019-2020 i w I połowie 2022 r. zorganizowano po jednym szkoleniu dla przedstawicieli instytucji działających na rzecz rodzin, w 2021 r. – trzy szkolenia.

- promowaniu pozytywnych wzorców i modelu prawidłowego funkcjonowania rodzin oraz zdrowego stylu życia⁴⁰. Łączne wydatki na przedmiotowe kampanie wyniosły 10,4 tys. zł;
 - przeprowadzeniu łącznie 120 warsztatów profilaktyczno-terapeutycznych dla dzieci i młodzieży, którymi objęto 44 uczestników. Łączne wydatki na ich realizację wyniosły 11,5 tys. zł;
- 2) poprawy infrastruktury pomocowej, polegające m.in. na:
- zapewnieniu mieszkań chronionych dla osób niepełnosprawnych oraz przeprowadzeniu remontu i adaptacji mieszkania wytnieniowego w ramach projektu „POKOLENIA”;
 - przeprowadzeniu remontu i adaptacji pomieszczenia przeznaczonego na funkcjonowanie punktu konsultacyjnego;
 - utworzeniu Klubu Seniora w Miechucinie;
- 3) organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży – w 2019 r. dofinansowano wypoczynek 35 dzieci łączną kwotą 6,0 tys. zł, w latach 2021-2022 zorganizowano 5-dniowe wakacyjne zajęcia profilaktyczno-terapeutyczne dla łącznie 37 dzieci;
- 4) poprawy jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych, polegające w szczególności na:
- zwiększaniu możliwości uczestnictwa osób starszych i niepełnosprawnych w imprezach kulturalnych, turystycznych i rekreacyjnych⁴¹;
 - zapewnieniu wsparcia środowiskowego dla seniorów i osób niepełnosprawnych m.in. w ramach Gminnego Ośrodka Opiekuńczego oraz usług opiekuńczych, ponadto w latach 2020-2022 (I półrocze) dodatkowo wsparcia w ramach programów "Opieka wytchnieniowa" i "Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej";
 - wsparciu rodzin w zapewnieniu opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi m.in. poprzez rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych⁴²;
- 5) stwarzania osobom w wieku poprodukcyjnym warunków aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym m.in. poprzez prowadzenie Klubu Seniora w Garczu, a od 2021 r. również w Miechucinie;
- 6) promowania zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży, polegające m.in. na dofinansowaniu programów i projektów profilaktycznych realizowanych przez szkoły z terenu Gminy (11 w 2019 r., sześciu w 2020 r.), udział w kampaniach, m.in. „Zachowaj Trzeźwy Umysł”, „Bezpiecznie w domu – nie znaczy nudno”;
- 7) wyrównywania szans edukacyjno-rozwojowych dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych poprzez wsparcie edukacyjne w Świetlicy oraz dofinansowania zajęć dodatkowych i wyrównawczych;

⁴⁰ Zrealizowano łącznie sześć (jedną, dwie, jedną i dwie) kampanii, w ramach których oddziaływaniem objęto łącznie około 1 200 osób (po około 300 w każdym roku).

⁴¹ Zorganizowano dwie edycje „Jarmarku Folklorystycznego i Wojewódzkiego Przeglądu Twórczości Kulturowej Domów Pomocy Społecznej i Środowiskowych Domów Samopomocy”, w których uczestniczyło łącznie około 640 osób oraz łącznie siedem (trzy i cztery) spotkania seniorów w ramach dwóch edycji „Cyklu spotkań integracyjnych dla seniorów i osób niepełnosprawnych w wieku poprodukcyjnym z terenu gminy Chmielno” (w 2019 r. i 2021 r.), w których uczestniczyło łącznie około 490 osób). Organizację XX Jarmarku Folklorystycznego i Wojewódzkiego Przeglądu Twórczości Kulturowej Domów Pomocy Społecznej i Środowiskowych Domów Samopomocy zaplanowano na wrzesień 2022 r., natomiast Cyklu spotkań integracyjnych dla seniorów i osób niepełnosprawnych w wieku poprodukcyjnym z terenu gminy Chmielno na listopad-grudzień 2022 r.

⁴² Zapewnienie w każdym roku dostępności czterech opiekunek, teleopieki dla 10 osób.

- 8) zapobiegania i powstrzymywania zjawiska przemocy domowej m.in. w drodze współpracy międzyinstytucjonalnej⁴³ oraz ograniczania przyczyn występowania przemocy w rodzinie poprzez zaspokajanie jej podstawowych potrzeb⁴⁴;
- 9) ograniczania występowania zjawiska przemocy domowej poprzez działania edukacyjne, profilaktyczne i prewencyjne, polegające m.in. na zrealizowaniu łącznie sześciu kampanii⁴⁵ i 26 programów profilaktycznych⁴⁶.

(akta kontroli str. 652-750)

W 2020 r. oraz 2021 r., z uwagi na pandemię COVID-19, zawieszono były zajęcia w Świetlicy oraz okresowo w klubach seniora. W 2020 r. nie odbyły się również coroczne imprezy: „Jarmark Folklorystyczny i Wojewódzki Przegląd Twórczości Kulturowej Domów Pomocy Społecznej i Środowiskowych Domów Samopomocy” oraz spotkania seniorów w ramach „Cyklu spotkań integracyjnych dla seniorów i osób niepełnosprawnych w wieku poprodukcyjnym z terenu gminy Chmielno”. W związku z uwarunkowaniami pandemii w 2020 r. oraz w 2021 r. m.in.:

- organizowano i realizowano wsparcie polegające na dostarczaniu osobom w wieku 70+ artykułów pierwszej potrzeby tak, by nie musiały one wychodzić z domów. Łączny koszt programu w 2020 r. wyniósł 16,6 tys. zł, w 2021 r. – 21,7 tys. zł;
- w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym objęto pomocą żywnościową łącznie 608 osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji, spełniających kryteria do jej uzyskania (301 w 2020 r. oraz 307 w 2021 r.). Wydano ponad 30 ton żywności (około 12 ton w 2020 r. i 19,7 ton w 2021 r.).

(akta kontroli str. 237-312)

Mimo zaplanowania takiego działania w Strategii, w Gminie nie utworzono dziennego domu pobytu (co opisano w pkt 1.1.5 niniejszego wystąpienia pokontrolnego), nie rozszerzono także sieci placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.

Dyrektor GOPS wyjaśniła m.in., że z uwagi na bogatą ofertę zajęć pozalekcyjnych w szkołach, na przestrzeni lat obserwowano spadek zainteresowania uczestnictwem dzieci i młodzieży w zajęciach prowadzonych w ramach działalności Świetlicy (w 2021 r. nie wpłynął żaden formularz zgłoszeniowy). Ponadto, obostrzenia wynikające z pandemii COVID-19, polegające na czasowym zawieszeniu zajęć prowadzonych w Świetlicy, przełożyły się na późniejszy brak zainteresowania ww. formą wsparcia. Mimo podejmowanych działań, obejmujących m.in.:

- uzyskanie pozytywnych opinii dotyczących warunków lokalowych i sanitarnych, dla pomieszczeń, w których były prowadzone punkty terenowe Świetlicy,
- stworzenie dodatkowej oferty warsztatów profilaktyczno-terapeutycznych dla dzieci i młodzieży (z zamiarem późniejszego ich przekształcenia w placówkę wsparcia dziennego),
- zapewnienie dzieciom z rodzin z problemami możliwości uczestnictwa w letnich zajęciach profilaktycznych pn. „Wakacje z uśmiechem – wolni od uzależnień”,
- współpracę ze szkołami, celem rozeznania potrzeb oraz rekrutacji dzieci i młodzieży do Świetlicy,
- motywowanie rodzin objętych pomocą Ośrodka do skorzystania ze wsparcia w Świetlicy,

⁴³ Organizowanie i obsługa w Ośrodku spotkań zespołu interdyscyplinarnego (cztery w 2019 r., po pięć w latach 2020 i 2021, dwóch w I półroczu 2022 r.) i grup roboczych (odpowiednio: 105, 135, 118 i 53) oraz szkoleń dla ich członków – po jednym w latach 2019-2020 i w 2022 r. oraz trzy w 2021 r.

⁴⁴ Udzielono łącznie 106 świadczeń, 1 419 porad specjalistycznych i 463 porad socjalnych.

⁴⁵ Po jednym w 2019 r. i 2021 r. oraz po dwa w 2020 r. i w I półroczu 2022 r.

⁴⁶ 13, sześć, trzy i cztery.

zapotrzebowanie na taką formę pomocy miało nawet wśród rodziców.

Wyjaśniła ponadto, że mimo podejmowanych działań, brak było dodatkowych środków finansowych, które mogłyby zostać przeznaczone na spełnienie wymaganych standardów dotyczących prowadzenia programów i zatrudnienia specjalistów w placówkach wsparcia dziennego i w efekcie przełożyłyby się na wzbogacenie oferty prowadzonych zajęć i ich uatrakcyjnienie.

(akta kontroli str. 237-312, 751-763, 770-773)

1.2.5. Realizacja Strategii monitorowana była w corocznych sprawozdaniach z działalności Ośrodka, w których ponadto wskazywano najpilniejsze potrzeby z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej. Dyrektor GOPS wyjaśniła, że informacje odnośnie realizacji Strategii przedstawiane były corocznie podczas posiedzeń komisji oraz posiedzeń Rady Gminy. I tak, w porządku obrad XV sesji Rady Gminy ujęte zostało sprawozdanie z działalności GOPS za 2019 r. wraz z oceną zasobów pomocy społecznej, w porządku obrad XXIV sesji Rady – sprawozdanie za 2020 r., XXXVIII sesji Rady – sprawozdanie za 2021 r.

(akta kontroli str. 237-312, 652-674)

Jak wynikało z wyjaśnień Dyrektora GOPS, koordynacja realizacji Strategii przebiegała wielotorowo i realizowana była m.in. poprzez:

- systematyczną współpracę z instytucjami i podmiotami zaangażowanymi w realizację zadań ujętych w Strategii;
- cotygodniowe narady w Urzędzie Gminy, w których brali udział przedstawiciele instytucji i podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii;
- kwartalne spotkania Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego, w trakcie których koordynowano zadania realizowane w ramach szeroko rozumianej profilaktyki, szkoleń dla członków ww. Zespołu, grup roboczych oraz Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Wyjaśniła ponadto, że brała udział w cyklicznych spotkaniach z kierownikami innych jednostek pomocy społecznej z terenu powiatu kartuskiego, przedstawicielami Komendy Powiatowej Policji w Kartuzach, co pozwalało koordynować działania na szczeblu powiatowym. W ocenie Dyrektora GOPS, zintegrowana i efektywna współpraca Ośrodka na szczeblu gminnym i powiatowym pozwalała na sprawną koordynację działań zaplanowanych w Strategii.

(akta kontroli str. 652, 664-674)

Zgodnie z pkt IV. *Monitorowanie i ocena realizacji Strategii*, Strategia miała być realizowana poprzez gminne programy w zakresie pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii⁴⁷, przeciwdziałania przemocy (co opisano w pkt 1.3 niniejszego wystąpienia pokontrolnego) oraz wspierania rodziny.

(akta kontroli str. 606-650, 769)

⁴⁷ W latach objętych kontrolą obowiązywały: uchwała nr III/17/2018 Rady Gminy Chmielno z dnia 19 grudnia 2018 r. w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Chmielno na rok 2019, uchwała nr XIII/148/2019 Rady Gminy Chmielno z dnia 18 grudnia 2019 r. w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Chmielno na rok 2020, uchwała nr XXII/216/2020 Rady Gminy Chmielno z dnia 16 grudnia 2020 r. w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Chmielno na rok 2021 ze zmianą w uchwale nr XXIX/273/2021 Rady Gminy Chmielno z dnia 25 sierpnia 2021 r., uchwała nr XXXV/310/2021 Rady Gminy Chmielno z dnia 16 grudnia 2021 r. w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Chmielno na rok 2022 uchylona uchwałą nr XXXVIII/361/2022 Rady Gminy Chmielno z dnia 30 marca 2022 r. w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Chmielno na rok 2022. NIK nie badała i nie oceniała realizacji ww. gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii.

1.2.6. W okresie objętym kontrolą obowiązywały GPWR z 2017 r. oraz GPWR z 2020 r. W obu programach przyjęto jeden cel strategiczny, do realizacji którego służyły cztery cele szczegółowe⁴⁸. Cel strategiczny był zgodny i wpisywał się w realizację 1. Celu szczegółowego – *Efektywny system wsparcia dziecka i rodziny* Strategii. Dokonano diagnozy środowiska i problemów społecznych w Gminie, w tym mających swoje źródło w przemoc w rodzinie. Wśród działań w ramach poszczególnych celów szczegółowych przewidziano zapewnienie osobom i rodzinom przeżywającym trudności dostępność różnych form wsparcia, odpowiednio m.in. poradnictwa specjalistycznego (konsultacje psychologiczne, porady prawne i mediacje), interwencji kryzysowej, placówek wsparcia dziennego oraz zajęć profilaktyczno-terapeutycznych dla dzieci, rodzin wspierających, grup wsparcia. W każdym z programów wskazano na istotność pomocy w opiece i wychowaniu dziecka zapewnianej przez Świetlicę.

W GPWR z 2020 r., w porównaniu z poprzednio obowiązującym GPWR z 2017 r., zaplanowano realizację trzech nowych działań (form wsparcia):

- prowadzenie poradnictwa specjalistycznego poradnictwa – terapii,
- zapewnienie zajęć profilaktyczno-terapeutycznych dla dzieci,
- realizowanie projektów socjalnych skierowanych do rodzin.

Dyrektor GOPS wyjaśniła, że w trakcie prac nad projektem GPWR z 2020 r. przeprowadzona została analiza uwarunkowań pandemii COVID-19 pod kątem ich wpływu na sytuację społeczną w Gminie. Przeanalizowano możliwe zmiany form pomocy oraz sposobu ich realizacji. Wskazała również, że w 2020 r., gdy trwały prace nad projektem ww. Programu, trudno było ocenić długofalowe skutki pandemii w związku z czym jej uwarunkowania nie przełożyły się na zmianę celów i zadań w nim ujętych.

W opracowanym w GOPS projekcie GPWR z 2020 r. uwzględniono potrzeby związane z realizacją zadań w zakresie wspierania rodziny, ujęte w sprawozdaniu z działalności Ośrodka za 2019 r., dotyczące realizacji projektu w ramach „Programu asystent rodziny i koordynator pieczy zastępczej” oraz zadań związanych z asystenturą i pieczą zastępczą.

GPWR z 2020 r. (w części IV. Cele, pkt. 4.2. Cele szczegółowe) wskazywał jako termin realizacji działań, jak wyjaśniła Dyrektor Ośrodka, omyłkowo, lata 2021-2022, zamiast lata 2021-2023.

(akta kontroli str. 263-289, 787-819, 885-996)

Realizując zadania przewidziane w ww. Programach, GOPS m.in. podejmował działania w kierunku:

- 1) zapewnienia efektywnego systemu wsparcia dziecka i rodziny, opisane w pkt 1.2.2. niniejszego wystąpienia pokontrolnego, a ponadto polegające m.in. na:
 - prowadzeniu pogłębionej pracy socjalnej (na podstawie 57 planów pracy z rodziną) i zapewnieniu opracowywania planów pracy z rodziną adekwatnie do problemów, potrzeb, zasobów i możliwości rodzin (opracowano 32 diagnozy), znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej (odpowiednio: 15, sześć, osiem i trzy);

⁴⁸ 1. Poprawa funkcjonowania rodzin oraz warunków rozwoju dzieci w środowiskach rodzinnych, 2. Zwiększenie ochrony członków rodzin w szczególności dzieci w rodzinach przeżywających kryzys, 3. Zintensyfikowanie działań na rzecz reintegracji rodziny, 4. Zwiększenie liczby działań w zakresie zapobiegania zagrożeniom w funkcjonowaniu rodzin.

- zapewnieniu wsparcia: asystenta rodziny⁴⁹, w Świetlicy⁵⁰, w ramach zajęć profilaktyczno-terapeutycznych dla dzieci⁵¹, w ramach projektów z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej⁵²;
- 2) zwiększenia ochrony członków rodzin, w szczególności dzieci w rodzinach przeżywających kryzys, polegające w szczególności na:
 - monitorowaniu sytuacji rodzin w kryzysie oraz podejmowaniu działań interwencyjnych;
 - organizowaniu dożywiania dzieci;
 - ochronie kobiet w ciąży i tych, które już urodziły;
 - zapewnieniu wsparcia rodzin z niepełnosprawnością;
- 3) reintegracji rodzin m.in. poprzez organizację warsztatów w zakresie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych (w 2019 r.) oraz realizację projektów socjalnych (dwa, 0, trzy, jeden);
- 4) zapobiegania zagrożeniom w funkcjonowaniu rodzin, polegające m.in. na:
 - prowadzeniu działań informacyjno-edukacyjnych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy⁵³;
 - dofinansowaniu warsztatów tematycznych dla dzieci i młodzieży w szkołach (13, sześć, trzy i cztery) i obozu profilaktycznego (w 2019 r.) oraz organizacji wakacyjnych zajęć profilaktyczno-terapeutycznych (w 2021 r. i 2022 r.).

W ich efekcie w szczególności zwiększano świadomość społeczną dotyczącą zagrożeń płynących m.in. z uzależnień oraz przemocy w rodzinie, a także w zakresie dostępnych form wsparcia dla rodzin przeżywających trudności lub nimi zagrożonych. Wzmacniano rodziny w radzeniu sobie z sytuacjami kryzysowymi i problemami wychowawczymi, a także wspomagano rodziny dysfunkcyjne w pełnieniu ich zadań.

Monitorowanie realizacji ww. Programów oraz adekwatności celów, jak wynikało z wyjaśnień Dyrektora GOPS, następowało w ramach bieżącej działalności, w ramach nadzoru nad realizowanymi zadaniami i podejmowanymi działaniami.

Wbrew wymogowi zawartemu w ww. Programach, nie sporządzono i nie złożono Wójtowi Gminy sprawozdań z ich realizacji za poszczególne lata 2019-2021, co opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 237-312, 787-819, 885-907, 984-996)

1.3.1. W okresie objętym kontrolą w Gminie obowiązywały: „Gminny Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2014-2019”, przyjęty uchwałą nr XXIV/246/2013 Rady Gminy z dnia 30 grudnia 2013 r. (dalej: „Program przeciwdziałania przemocy na lata 2014-2019”) oraz „Gminny Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2020-2025”, przyjęty uchwałą nr XIII/153/2019 Rady Gminy z dnia 19 grudnia 2019 r. (dalej: „Program przeciwdziałania przemocy na lata 2020-2025”).

W Programie przeciwdziałania przemocy na lata 2014-2019 zawarto m.in. charakterystykę zjawiska przemocy w rodzinie, jego diagnozę w Gminie oraz założenia funkcjonowania Lokalnego Systemu Opieki nad Dzieckiem i Rodziną, opartego na współpracy interdyscyplinarnej specjalistów zaangażowanych w realizację zadań na rzecz pomocy krzywdzonemu dziecku. Głównym celem Programu było przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz zwiększenie skuteczności

⁴⁹ Wsparciem objęto łącznie 32 rodziny, odpowiednio: 15, sześć, osiem i trzy.

⁵⁰ Liczba uczęszczających dzieci wyniosła w 2019 r. 37, w 2020 r. 27, w latach 2021-2022 – nie realizowano zajęć.

⁵¹ Objęto łącznie 44 uczestników (0, 10, 17, 17).

⁵² Objęto łącznie 92 uczestników (35, 21, 19 i 17).

⁵³ Zrealizowano łącznie sześć kampanii: po jednej w 2019 r. i 2021 r. oraz po dwie w pozostałych latach.

pomocy osobom dotkniętym tym problemem. Do jego realizacji służyły cztery cele szczegółowe⁵⁴.

W Programie przeciwdziałania przemocy na lata 2020-2025, oprócz informacji odnośnie występowania zjawiska przemocy w rodzinie w Gminie oraz jego diagnozy, zawarto również m.in.:

- wyniki Społecznej Diagnozy Uczniów pn. „Lustro”⁵⁵, z której wynikało m.in., że ponad 60% ankietowanych uczniów spotykało się przynajmniej raz w miesiącu z agresją fizyczną i psychiczną, a skala agresji wzrastała wraz z wiekiem respondentów;
- wyniki badań ankietowych przeprowadzonych przez Ośrodek wśród mieszkańców Gminy na temat przemocy w rodzinie, z których wynikało m.in., że ponad połowa mieszkańców (57%) uważała, że w Gminie występowała przemoc domowa (przy czym 3% badanych uważało, że jest to sprawa tzw. prywatna rodziny i nie powinna być przedmiotem zainteresowania i interwencji służb), a zjawisku przemocy w rodzinie towarzyszyły inne problemy społeczne (nadużywanie alkoholu – 76%, brak umiejętności radzenia sobie z trudnościami życiowymi – 57% oraz słaba sytuacja materialna – 37%). Ofiarami przemocy były najczęściej kobiety (73%) i dzieci (68%). Badanie wykazało, że aż 36% ankietowanych nie wiedziało, gdzie szukać pomocy w przypadku wystąpienia przemocy w rodzinie.

Głównym celem ww. Programu było przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz skuteczne rozwiązywanie problemów z nim związanych na terenie Gminy. Do jego realizacji służyło sześć celów szczegółowych⁵⁶.

(akta kontroli str. 820-884)

1.3.2. W obu Programach wśród realizatorów działań wskazano GOPS. Realizując zadania przewidziane w Programach, GOPS m.in. podejmował działania w kierunku:

- 1) podniesienia świadomości i wrażliwości społecznej w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie oraz upowszechniania wiedzy na temat dostępnych form pomocy, polegające m.in. na:
 - stworzeniu internetowej bazy danych o osobach i instytucjach udzielających pomocy w sytuacji przemocy w rodzinie,
 - udziale w pięciu kampaniach na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, przykładowo: „Zachowaj trzeźwy umysł”, „Bezpiecznie w domu – nie znaczy nudno”, „Profilaktyka TV, iDOC”, przekazywaniu ulotek, plakatów, informacji w mediach lokalnych,
 - realizacji programów profilaktycznych i współfinansowaniu realizacji 23 programów edukacyjnych dla dzieci i młodzieży na temat przemocy i zagrożeń wynikających z agresywnego zachowania;
- 2) zwiększania dostępności pomocy i skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie, m.in. poprzez:

⁵⁴ 1. Diagnozowanie i monitorowanie problemu przemocy, 2. Podniesienie świadomości i wrażliwości społeczeństwa na problemy związane z przemocą w rodzinie, 3. Zwiększenie dostępności działań profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania przemocy, 4. Zapewnienie kompleksowej pomocy członkom rodzin, w których występuje problem przemocy.

⁵⁵ Diagnoza przeprowadzona wśród uczniów szkół z terenu Gminy, w ramach udziału w kampanii profilaktycznej „Zachowaj Trzeźwy Umysł 2019” pod nazwą „Chce mi się chcieć”.

⁵⁶ 1. Podniesienie świadomości i wrażliwości społecznej w zakresie problematyki przemocy w rodzinie oraz upowszechnienie wiedzy na temat dostępnych form pomocy, 2. Zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie i zwiększenie dostępności pomocy, 3. Poprawa jakości działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, 4. Podniesienie kompetencji instytucji i służb zajmujących się problematyką przemocy, 5. Poszerzenie wiedzy na temat zjawiska przemocy wśród dzieci i młodzieży, 6. Zintensyfikowanie działań prowadzonych przez Zespół Interdyscyplinarny oraz grupy robocze.

- objęcie pomocą rzeczową, finansową i wsparciem rodzin w kryzysie⁵⁷,
 - zapewnienie bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego i interwencji kryzysowej łącznie 78 osobom doświadczającym przemocy w rodzinie,
 - współdziałaniu w realizacji lokalnej procedury zapewnienia bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom⁵⁸;
- 3) poprawy jakości działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie⁵⁹.

(akta kontroli str. 237-312, 820-983)

Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie zdefiniowano również w ramach 5. celu strategicznego „Działania zmierzające do wzrostu poczucia bezpieczeństwa oraz minimalizowania występowania zjawiska przemocy domowej i jej skutków na rzecz mieszkańców gminy Chmielno” w Strategii (co opisano w pkt 1.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

(akta kontroli str. 606-650)

1.3.3. W ww. Programach nie określono zasad monitorowania efektów podejmowanych działań w powiązaniu z przyjętymi celami. Sprawozdania z działalności Ośrodka zawierały informacje odnośnie realizacji Programu przeciwdziałania przemocy, w tym odnośnie liczby:

- posiedzeń Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego oraz spotkań grup roboczych;
- odnotowanych przypadków podejrzenia występowania przemocy w rodzinie – 13, 20, 17;
- prowadzonych procedur „Niebieskie Karty” oraz monitoringów sytuacji rodzin z problemem przemocy – 24, 28, 33.

Dyrektor GOPS wyjaśniła, że monitorowanie realizacji Programów odbywało się w ramach bieżącej działalności Ośrodka oraz że skuteczność podejmowanych działań była przedmiotem analiz dokonywanych podczas posiedzeń Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego.

(akta kontroli str. 237-312, 820-907)

1.3.4. Identyfikacji i oceny stopnia zjawiska przemocy w rodzinie dokonano w 2019 r. na potrzeby opracowania Programu przeciwdziałania przemocy na lata 2020-2025. Wyniki diagnozy (opisane w pkt 1.3.1 niniejszego wystąpienia pokontrolnego) zaprezentowano w załączniku do ww. Programu.

(akta kontroli str. 865-884)

1.4. Oprócz opisanych w pkt 1.1 i 1.3 niniejszego wystąpienia pokontrolnego badań potrzeb seniorów w zakresie form wsparcia, Społecznej Diagnozy Uczniów pn. „Lustro” oraz badań ankietowych przeprowadzonych przez Ośrodek wśród mieszkańców Gminy na temat przemocy w rodzinie, w GOPS dokonywano rozeznania problemów społecznych w ramach bieżącej działalności oraz na potrzeby diagnoz stanowiących części składowe poszczególnych programów (przeciwdziałania przemocy w rodzinie na lata 2020-2025 i wspierania rodziny na lata 2021-2023). Ponadto, podczas prac Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych.

Stwierdzone potrzeby dotyczyły w szczególności intensyfikacji wsparcia osób zależnych, niepełnosprawnych i starszych, a także wsparcia ich opiekunów, zapewnienia specjalistycznego wsparcia w formie zdalnej.

⁵⁷ 106 objętych pomocą finansową, 54 rodzin – wsparciem asystenta.

⁵⁸ Dwie rodziny, którym odebrano łącznie pięcioro dzieci w trybie określonym w art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie; skierowano łącznie 18 (po cztery w 2019 r i 2022 r., po pięć w pozostałych latach) wniosków o wgląd w sytuację rodziny.

⁵⁹ W efekcie podjętych działań m.in. jedna osoba przystąpiła do programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, 12 (dwóch, pięciu, dwóch i trzech) sprawców przemocy w rodzinie skierowano i motywowano do udziału w stosownych terapiach.

W związku z problemami rodzin w okresie pandemii COVID-19 m.in. inicjowano i organizowano nowe formy pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, m.in.:

- realizowano Program „Opieka wytchnieniowa” oraz partnerski projekt POKOLENIA, opisane w pkt 1.10 niniejszego wystąpienia pokontrolnego;
- zatrudniono terapeutę ds. uzależnień, TSR oraz osobę prowadzącą warsztaty dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych;
- wsparcie dla obywateli Ukrainy.

Wypełniając zobowiązanie z art. 110 ust. 9 ustawy o pomocy społecznej, Dyrektor GOPS corocznie przedstawiała Radzie Gminy wykaz potrzeb w zakresie pomocy społecznej, wskazując na potrzebę zapewnienia środków finansowych do realizacji zadań statutowych GOPS oraz projektów, m.in. na:

- dokończenie standaryzacji mieszkań chronionych,
- utrzymanie dostępności specjalistycznego wsparcia,
- zapewnienie środków, w tym wkładu własnego, do projektów, m.in.: „Program asystent rodziny i koordynator pieczy zastępczej”, „Wyjdź z domu – zainwestuj w siebie”, POKOLENIA, „Program Opieka Wytchnieniowa”, „Program Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej”.

Wśród potrzeb na 2021 r. wskazano ponadto zapewnienie środków do bieżącego monitorowania sytuacji epidemicznej i podejmowania działań zmierzających do udzielenia pomocy doraźnej mieszkańcom w zaspokajaniu ich niezbędnych potrzeb.

W odpowiedzi na potrzeby mieszkańców, realizowano m.in. następujące projekty lokalne:

- Projekt "Cykl spotkań integracyjnych dla seniorów i osób niepełnosprawnych w wieku poprodukcyjnym z terenu gminy Chmielno", którego celem było zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych w wieku poprodukcyjnym oraz umożliwienie i podtrzymywanie kontaktów międzyludzkich między osobami niepełnosprawnymi a pełnosprawnymi poprzez organizację cyklu spotkań integracyjnych dla seniorów i osób niepełnosprawnych w wieku poprodukcyjnym z terenu Gminy. W ramach projektu zorganizowano łącznie sześć (po trzy w 2019 r. i 2021 r.⁶⁰) spotkań dla seniorów i osób niepełnosprawnych, w których udział wzięło łącznie około 500 osób, z tego ponad 120 niepełnosprawnych. W 2019 r. na realizację projektu wydatkowano łącznie 5,3 tys. zł, z tego 3,2 tys. zł stanowiło dofinansowanie PFRON. W 2021 r. – 8,0 tys. zł (4,8 tys. zł dofinansowanie PFRON);
- wieloletni Projekt „Jarmark Folklorystyczny i Wojewódzki Przegląd Twórczości Kulturowej Domów Pomocy Społecznej i Środowiskowych Domów Samopomocy” (w 2019 r. XVIII edycja, w 2021 r. – XIX edycja⁶¹), którego celem było kontynuowanie kultury ludowej mieszkańców tych placówek. W projekcie wzięło łącznie 24 placówki (22 i 12) i około 640 zaproszonych osób, w tym osoby niepełnosprawne wraz z opiekunami. W 2019 r. na realizację projektu wydatkowano łącznie 7,0 tys. zł, z tego 4,2 tys. zł stanowiło dofinansowanie PFRON. W 2021 r. – 10,0 tys. zł (6,0 tys. zł dofinansowanie PFRON).

(akta kontroli str. 261-262, 287-289, 312, 997-1003, 1258-1268)

1.5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia, jakimi w okresie objętym kontrolą dysponowała Gmina, obejmowały⁶² opisane w pkt 1.1 niniejszego wystąpienia pokontrolnego: dwa ośrodki wsparcia, w tym jeden środowiskowy dom samopomocy i jeden klub samopomocy, a od 2021 r. trzy ośrodki wsparcia (jeden środowiskowy

⁶⁰ W 2020 r. z uwagi na pandemię nie realizowano projektu.

⁶¹ W 2020 r. z uwagi na pandemię nie realizowano projektu.

⁶² Wg stanu na koniec roku.

dom samopomocy i dwa kluby samopomocy), mieszkania chronione oraz placówkę wsparcia dziennego (Świetlica). Ponadto: centrum integracji społecznej, dysponujące 36 miejscami oraz warsztat terapii zajęciowej (30 miejsc).

W ocenach zasobów pomocy społecznej oraz sprawozdaniach z działalności Ośrodka za lata 2019-2021 wskazywano na potrzebę zapewnienia środków finansowych na realizację projektów oraz ustawowych zadań GOPS. Ponadto, na potrzebę dokończenia standaryzacji mieszkań chronionych, tj. wyremontowania jednego mieszkania dla dwóch osób (w przypadku lat 2019-2020), co opisano w pkt 1.4 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli str. 1004-1100)

1.6. Dyrektor GOPS wyjaśniła, że trudności w realizacji zadań związanych z udzielaniem pomocy osobom i rodzinom przeżywającym trudności, jakie wystąpiły w związku z pandemią COVID-19, związane były z ryzykiem rozprzestrzeniania wirusa. W celu zapewnienia bezpieczeństwa pracowników i interesantów Ośrodka, wprowadzono procedury bezpieczeństwa (opisane szczegółowo w pkt 1.2. niniejszego wystąpienia pokontrolnego) oraz zapewniono niezbędne środki i urządzenia ochrony osobistej.

(akta kontroli str. 497-501)

1.7. GOPS pracował w poniedziałki, wtorki i środy w godz. 7:30-15:30, w czwartki do godz. 16:00, a w piątki do godz. 15:00. W związku z pandemią COVID-19 wprowadzono rozwiązania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa pracowników oraz osób korzystających z obiektów oraz służące ograniczeniu ryzyka zakażenia wirusem SARS-CoV-2, w tym:

- zapewniono dostęp do środków dezynfekujących dłonie w pomieszczeniach pracy, a w przypadku kontaktu bezpośredniego z klientami zastosowano dodatkowe środki bezpieczeństwa (np. przezroczyste osłony), użytkownikom obiektów zapewniono dostęp do środków ochrony osobistej (m.in. rękawice, maseczki, przyłbice, środki dezynfekujące dłonie lub powierzchnie);
- określono szczegółowe zasady obowiązujące w odniesieniu do obsługi klientów Ośrodka⁶³, wsparcia rodzin zagrożonych przemocą, uzależnieniem, problemami opiekuńczo-wychowawczymi oraz innymi⁶⁴, udzielania pomocy żywnościowej dla osób pozostających w kwarantannie oraz funkcjonowania Gminnego Ośrodka Opiekuńczego;
- wdrożono nowy model pracy socjalnej i organizacji funkcjonowania GOPS⁶⁵, obejmujący m.in. szczególne zasady bezpieczeństwa obowiązujące pracowników⁶⁶ i w obiekcie oraz tryb postępowania w sytuacji podejrzenia zakażenia, w tym możliwość wykonywania tzw. pracy zdalnej, co opisano w pkt 1.1.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

⁶³ M.in.: sposób informowania klientów o możliwości kontaktu telefonicznego z pracownikami, tryb pracy, sposób przesyłania dokumentów do Ośrodka, telefoniczną możliwość uzyskania wsparcia w formie poradnictwa specjalistycznego, zawieszenie zajęć w Klubie „Senior+” i Świetlicy.

⁶⁴ M.in.: obowiązek stworzenia przez pracowników listy rodzin wymagających szczególnego wsparcia, zasady monitorowania sytuacji i udzielania wsparcia tym rodzinom (np. zintensyfikowany kontakt telefoniczny, wsparcie poprzez video-rozmowy), zasady kontaktu asystentów rodzin z rodzinami (co najmniej dwa razy w tygodniu przez 20 minut), zakres wsparcia i sposób dokumentowania, zasady kontaktu pracowników socjalnych z rodzinami zagrożonymi przemocą (raz w miesiącu), zakres wsparcia i sposób dokumentowania, obowiązek zwrócenia szczególnej uwagi na sytuację małoletnich w rodzinach z problemami.

⁶⁵ Zarządzenie nr 5/2020 Dyrektora CUW GOPS z dnia 25 maja 2020 r. w sprawie wprowadzenia procedury bezpieczeństwa pracowników i klientów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chmielnie w czasie trwania epidemii wirusa SARS-CoV-2, obowiązujące do 15 maja 2022 r.

⁶⁶ Dotyczące m.in. organizacji stanowisk pracy, dopuszczalnej liczby interesantów obsługiwanych w jednym czasie w jednym pomieszczeniu, zasad korzystania z przestrzeni wspólnych.

W okresie pandemii informacja o możliwości uzyskania pomocy oraz jej zakresie umieszczana była na stronie internetowej⁶⁷, w mediach społecznościowych, przekazywana była podczas rozmów telefonicznych, a ponadto w formie ulotek i plakatów. W momencie ograniczenia bezpośredniego kontaktu w Ośrodku uruchomiono skrzynkę na korespondencję oraz formularze wniosków o pomoc. Utworzono ponadto stronę internetową dostosowaną do potrzeb osób niepełnoprawnych⁶⁸.

W celu popularyzacji wiedzy na temat możliwości uzyskania pomocy, w związku z problemami rodzin spowodowanych pandemią, zamieszczano na stronie internetowej informacje o ofercie pomocy oraz podejmowano współpracę z innymi służbami. Dodatkowo prowadzono popołudniowy dyżur telefoniczny.

(akta kontroli str. 525-580, 1101-1235)

1.8. W kontrolowanym okresie GOPS zapewniał rodzinom przeżywającym trudności m.in. specjalistyczne poradnictwo: prawne, w formie terapii TSR, uzależnień, socjalne i rodzinne, a także usługi opiekuńcze w Gminny Ośrodku Opiekuńczym oraz wsparcie w ośrodkach wsparcia – klubach samopomocy. Pomoc prawna i terapeutyczna świadczone były na podstawie umów zlecenia lub o świadczenie usług.

W okresie objętym kontrolą⁶⁹ w Ośrodku na stanowiskach specjalistów pracowało łącznie:

- 16 osób w 2019 r., w tym: pięciu pracowników socjalnych, dwóch asystentów rodziny, cztery opiekunki, dwóch terapeutów i radca prawny oraz kierownik działu i Dyrektor GOPS;
- 15 osób w 2020 r., w tym: pięciu pracowników socjalnych, dwóch asystentów rodziny, trzy opiekunki, dwóch terapeutów, radca prawny oraz kierownik działu i Dyrektor GOPS;
- 16 osób w 2021 r., w tym: sześciu pracowników socjalnych, jeden asystent rodziny, jeden asystent osobisty osoby niepełnosprawnej (dalej: AOOD), trzy opiekunki, dwóch terapeutów, radca prawny oraz kierownik działu i Dyrektor GOPS;
- 14 osób w 2022 r., w tym: pięciu pracowników socjalnych, asystent rodziny, jeden AOOD, trzy opiekunki, dwóch terapeutów oraz kierownik działu i Dyrektor GOPS.

W okresie objętym kontrolą liczba zatrudnionych pracowników socjalnych wynosiła od pięciu do sześciu. W poszczególnych latach 2019-2021 jeden pracownik socjalny przypadł na: 1 572, 1 580 i 1 327 mieszkańców⁷⁰ Chmielna. Było to zgodne z wymogiem określonym w art. 110 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej, zgodnie z którym ośrodek pomocy społecznej zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy, w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców.

(akta kontroli str. 1312-1313, 1236-1240)

Badanie kwalifikacji sześciu wybranych losowo pracowników wykazało, że:

- Dyrektor GOPS spełniała wymogi kwalifikacyjne określone w art. 122 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, tj. posiadała wymagany staż pracy w pomocy społecznej oraz ukończone studia podyplomowe w zakresie organizacji pomocy społecznej,
- kierownik działu posiadała przygotowanie zawodowe do wykonywania pracy i spełniała warunki określone w art. 116 ust. 1 pkt 3 ustawy o pomocy społecznej,

⁶⁷ www.gopschmielno.pl

⁶⁸ www.gopschmielno.naszops.pl

⁶⁹ Wg stanu na 31 grudnia każdego roku i 30 czerwca 2022 r.

⁷⁰ Wg stanu na 31 grudnia liczba mieszkańców wynosiła: w 2019 r. – 7 860, 2020 r. – 47 897 i 2021 r. – 7 962.

- a ponadto ukończyła studia podyplomowe w zakresie organizacji pomocy społecznej,
- pracownik socjalny spełniał warunki określone w art. 116 ust. 1 pkt 3 ustawy o pomocy społecznej,
 - asystent rodziny spełniał warunki określone w art. 12 ust. 1 pkt 1 lit. a, ust. 2-4 ustawy o wspieraniu rodziny,
 - radca prawny zatrudniony na podstawie umowy zlecenie, spełniał wymogi kwalifikacyjne określone w ustawie z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych⁷¹ i był wpisany na listę radców prawnych,
 - terapeuta spełniał wymogi określone w załączniku do zarządzenia nr 83/2021 Wójta Gminy Chmielno z dnia 23 września 2021 r. w sprawie utworzenia Punktu Konsultacyjnego ds. Uzależnień i Przemocy w Rodzinie w Chmielnie.
- (akta kontroli str. 1239-1240)

1.9.1. Realizując w okresie pandemii COVID-19 zadania z zakresu wsparcia osób i rodzin przeżywających trudności GOPS współpracował m.in. z Policją, Powiatowym Urzędem Pracy, Centrum Integracji Społecznej w Chmielnie, Warsztatem Terapii Zajęciowej w Chmielnie, Środowiskowym Domem Pomocy w Chmielnie, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, placówkami służby zdrowia i oświatowymi, organizacjami pozarządowymi. W ramach współpracy w szczególności zapewniono mieszkańcom Gminy:

- dostępność do pomocy w formie konsultacji, poradnictwa i terapii - osobom uzależnionym od środków psychoaktywnych i członkom ich rodzin;
- całodobowe schronienie osobom bezdomnym;
- dostępność do usług reintegracji zawodowej i społecznej – pomocy w formie warsztatów i indywidualnych spotkań z psychologiem, terapeutą, trenerem umiejętności psychospołecznych i in. w ramach Projektu „Wyjdź z domu – zainwestuj w siebie II”;
- możliwość podniesienia lub zdobycia kwalifikacji zawodowych, odbycia staży zawodowych;
- możliwość integracji i aktywizacji społecznej seniorów oraz osób niepełnosprawnych;
- dostępność mobilnych usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych, miejsc w mieszkaniu wytchnieniowym, teleopieki, szkoleń dla opiekunów faktycznych osób zależnych.

Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kartuzach poinformował NIK⁷², że w ramach porozumień samorządowych o współpracy, m.in. podejmowano następujące zadania na rzecz uzależnionych od środków psychoaktywnych mieszkańców Gminy i ich rodzin:

- konsultacje, poradnictwo i terapia dla osób,
- organizowanie sesji rodzinnych, prowadzeniu przez psychoterapeutę grupowych warsztatów pn. „Fred goes Net” dedykowanych młodzieży, konsultacji wspierających (readaptacja) po ukończeniu leczenia stacjonarnego.

Poinformował, że w latach objętych kontrolą z pomocy w punkcie konsultacyjnym dla osób uzależnionych od środków psychoaktywnych i ich rodzin w Kartuzach skorzystało łącznie 18 osób (osiem, trzy, pięć i dwie⁷³).

Współdziałanie z innymi jednostkami państwowymi, samorządowymi, organizacjami społecznymi i in. zajmującymi się sprawami pomocy społecznej, wspieraniem rodzin

⁷¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 1166.

⁷² W trybie art. 29 ust. 1 pkt 1 lit. f ustawy o NIK.

⁷³ Do 12 października 2022 r.

oraz osób niepełnosprawnych należało do zadań GOPS określonych w Statucie oraz Regulaminie organizacyjnym.

(akta kontroli str. 237-313, 1241-1257, 1577-1592)

1.10. W latach 2019-2022 (do 30 czerwca) GOPS realizował m.in. następujące projekty socjalne i programy osłonowe:

- Program „Posiłek w szkole i w domu na lata 2019-2023” (realizowany w latach 2019-2022), którego celem było zapewnienie posiłku dzieciom, uczniom i młodzieży oraz objęcie pomocą dorosłych zwłaszcza osób starszych, chorych lub niepełnosprawnych i samotnych. Na realizację programu w latach 2019-2022 przeznaczono i wydatkowano odpowiednio: 88,3 tys. zł, 45,6 tys. zł, 43,9 tys. zł i 26,8 tys. zł. Źródłem finansowania programu były środki własne gminy oraz dotacja z budżetu państwa;
- Program „Opieka Wytchnieniowa” (realizowany w latach 2020-2022), którego celem było wsparcie członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad osobą z orzeczoną niepełnosprawnością. Wsparciem objęto po trzy osoby w 2020 r. i 2021 r., liczba godzin opieki wytchnieniowej wyniosła odpowiednio 480 i 660. Na realizację programu w 2021 r. wydatkowano ogółem 41,0 tys. zł (23,6 tys. zł i 17,5 tys. zł). Źródłem finansowania programu były środki z Funduszu Solidarnościowego;
- Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” (realizowany w latach 2020-2022), którego celem było zapewnienie pomocy w wykonywaniu codziennych czynności oraz w funkcjonowaniu w życiu społecznym, a w konsekwencji zwiększenie szans osób niepełnosprawnych na prowadzenie bardziej samodzielnego i aktywnego życia. Liczba osób, którym przyznano usługi AOOD wyniosła 15 w 2020 r. i 14 w 2021 r., liczba godzin tych usług – 1 800 i 1 980. Na realizację programu w latach 2020-2021 wydatkowano łącznie 126,1 tys. zł (54,3 tys. zł i 71,8 tys. zł). Źródłem finansowania programu były środki z Funduszu Solidarnościowego;
- Projekt "Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców Powiatu Kartuskiego dotkniętych i zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym – edycja II", którego celem było zwiększenie zatrudnienia osób dotkniętych i zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Na realizację programu w latach 2020-2022 (do 30 czerwca) wydatkowano łącznie 411,8 tys. zł (57,6 tys. zł, 275,1 tys. zł i 79,1 tys. zł). Program był dofinansowany ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego;
- Projekt "Zintegrowany system usług społecznych Powiatu Kartuskiego – POKOLENIA" realizowany na podstawie "Umowy o partnerstwie na rzecz realizacji Projektu zawartej 08 grudnia 2020 r., którego cele była zwiększona liczba trwałych miejsc świadczenia usług społecznych. W ramach projektu oferowano m.in. następujące usługi: całodobowa opieka wytchnieniowa w przystosowanym do tego celu mieszkaniu, zajęcia w Klubie Seniora w Garczu oraz Miechucinie, teleopieka – opaski, szkolenia dla opiekunów faktycznych osób zależnych. Na realizację programu w latach 2021-2022 (do 30 czerwca) wydatkowano łącznie 162,5 tys. zł (121,0 tys. zł i 41,5 tys. zł). Program był dofinansowany ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego;
- Projekt "Tydzień profilaktyki i promocji zdrowia w GOPS w Chmielnie "Wakacje z uśmiechem - wolni od uzależnień - edycja III", szerzej opisany w pkt 2.13 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

Ponadto złożono pięć wniosków dotyczących dofinansowania projektów społecznych i programów osłonowych, które nie uzyskały dofinansowania (z tego dwa z uwagi na pandemię COVID-19). Łączna wartość ww. projektów wynosiła 149,2 tys. zł, a wnioskowana kwota dofinansowania – 112,1 tys. zł.

(akta kontroli str. 1258-1266)

1.11. W latach 2019-2022 (I połowa) obowiązywały następujące zarządzenia Wójta Gminy dotyczące Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego (dalej: „Zespół”):

- nr 116/2019 z dnia 4 lipca 2019 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu Zespołu, uchylone zarządzeniem nr 15/2021 z 15 lutego 2021 r.,
- nr 3401/2017 z 24 sierpnia 2012 r., nr 159/2019 z 19 listopada 2019 r., nr 297/2020 z 21 października 2020 r., nr 68/2021 z 4 sierpnia 2021 r. oraz nr 113 z 9 grudnia 2021 r. w sprawie powołania członków Zespołu.

Warunki funkcjonowania Zespołu regulowały kolejne uchwały Rady Gminy:

- nr V/40/2011 z dnia 29 kwietnia 2011 r. w sprawie określenia trybu i sposobu powoływania i odwoływania członków Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego oraz szczegółowych warunków jego funkcjonowania,
- nr VI/68/2019 z dnia 24 kwietnia 2019 r. w sprawie określenia trybu i sposobu powoływania i odwoływania członków Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego w Chmielnie oraz szczegółowych warunków jego funkcjonowania,
- nr XX/210/2020 z dnia 4 listopada 2020 r. w sprawie określenia trybu i sposobu powoływania i odwoływania członków Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego w Chmielnie oraz szczegółowych warunków jego funkcjonowania.

W Regulaminie Zespołu do jego celów zaliczono m.in. zapobieganie występowaniu przemocy w rodzinie poprzez m.in. integrowanie i koordynowanie realizacji gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, współdziałanie z lokalnymi władzami w zakresie kształtowania polityki przeciwdziałania przemocy w rodzinie, podnoszenie świadomości społecznej, inicjowanie działań interwencyjnych w środowisku dotkniętym przemocą, monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie oraz sytuacji osób i rodzin dotkniętych przemocą.

W okresie pandemii nie wprowadzono odrębnych (poza określonymi w ww. uchwałach i Regulaminie) zasad dotyczących pracy Zespołu. W tym zakresie zastosowanie miały rekomendacje Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 marca 2020 r. oraz przekazane 7 stycznia 2021 r. przez Wojewodę Pomorskiego aktualizowane wytyczne w zakresie sposobu organizacji prac zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych oraz realizacji procedury „Niebieskie Karty”.

W skład Zespołu wchodziło 13 członków w 2019 r. i po 14 w pozostałych latach. Zespół spotykał się w każdym kwartale roku⁷⁴, zgodnie z art. 9a ust. 7 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, a w jego posiedzeniach uczestniczyło od ośmiu⁷⁵ do 13 członków⁷⁶. Cztery posiedzenia Zespołu⁷⁷ odbyły się w trybie zdalnym.

W latach 2019-2022 (I półrocze) funkcjonowało: 13, 20, 17 i 11 grup roboczych, które procedowały na odpowiednio: 105, 135, 118 i 53 posiedzeniach.

Grupy robocze objęły swoją pomocą następującą liczbę rodzin i osób: 25 rodzin i 76 osób; 28 i 76; 33 i 103; 20 i 51.

GOPS w ramach pracy w Zespole i grup roboczych zapewniał obsługę organizacyjno-techniczną, a ponadto podejmował ustawowe zadania polegające m.in. na

⁷⁴ W drugim kwartale 2020 r. i 2021 r. odbyły się 2 posiedzenia Zespołu.

⁷⁵ W drugim i trzecim kwartale 2019 r.

⁷⁶ W pierwszym kwartale 2022 r.

⁷⁷ W trzecim i czwartym kwartale 2020 r. oraz pierwszym i drugim kwartale 2021 r.

diagnozowaniu problemu przemocy, podejmowaniu działań w środowiskach zagrożonych lub z problemem przemocy (praca socjalna, wizyty w środowisku), udzielaniu ofiarom przemocy poradnictwa i świadczeń pieniężnych.

(akta kontroli str. 1269-1313)

1.12. Wysokość wydatków budżetowych GOPS w latach 2019-2022 (I półrocze) na: zapewnienie interwencji kryzysowej wyniosła 5,6 tys. zł (w 2019 i 2020 r. – po 1,2 tys. zł, w 2021 r. – 1,8 tys. zł i w I półroczu 2022 r. – 1,4 tys. zł), przeciwdziałanie przemocy w rodzinie – 130,2 tys. zł (odpowiednio: 37,5 tys. zł, 30,6 tys. zł, 47,5 tys. zł i 14,6 tys. zł) oraz wsparcie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych – 357,1 tys. zł (64,7 tys. zł, 90,9 tys. zł, 117,4 tys. zł i 84,1 tys. zł).

Dyrektor GOPS wyjaśniła m.in., że:

- środki finansowe na prowadzenie Ośrodka były wystarczające do realizacji wszystkich zadań związanych z zapewnieniem wsparcia dla osób potrzebujących. W razie braków wnioskowano o dodatkowe środki do Wójta Gminy. W ciągu roku ulegał zmianie plan finansowy stosownie do wykazywanych potrzeb,
- w planie finansowym Ośrodka nie była przewidziana konkretna kwota z przeznaczeniem na zakup środków ochrony osobistej oraz urządzeń. W celu zabezpieczenia ochrony pracowników realizowano zakupy w ramach planu finansowego GOPS, jego możliwości finansowych oraz potrzeb zgłaszanych na bieżąco przez pracowników,
- w latach 2020-2021 zapewniono środki ochrony osobistej oraz urządzenia służące ograniczeniu ryzyka zakażenia koronawirusem (płyny do dezynfekcji, maseczki i rękawiczki i przyłbice ochronne). Zamontowano również lamy ograniczające dostęp klientów do pracowników Ośrodka i skrzynki na listy. Na ten cel wydano w 2020 r. 8,3 tys. zł, a w 2021 r. – 6,7 tys. zł.

(akta kontroli str. 1314-1345)

1.13. Na działalność GOPS w okresie objętym kontrolą wpłynęły dwie skargi – jedna dotyczyła działań pracowników Ośrodka – asystentów rodziny, druga obsługi wniosku o świadczenie 500+.

Stanowiska w sprawie zarzutów sformułowanych w ww. skargach Dyrektor GOPS przekazała Wójtowi Gminy odpowiednio 12 i pięć dni od dnia otrzymania skarg. W obu stanowiskach wskazała na niezasadność zarzutów. Działania asystentów rodziny, których dotyczyła pierwsza z ww. skarg były ponadto przedmiotem kontroli Wojewody Pomorskiego, co opisano poniżej.

(akta kontroli str. 1346-1351)

1.14. W okresie objętym kontrolą uprawnione do tego organy przeprowadziły łącznie siedem kontroli w GOPS, z tego: cztery w 2019 r. (trzy Wojewoda Pomorski i jedną Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kartuzach) oraz trzy w 2022 r. (po jednej Komisja Rewizyjna Rady Gminy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kartuzach).

Trzy z ww. kontroli dotyczyły zagadnień związanych z realizacją przez GOPS zadań w zakresie wsparcia osobom i rodzinom przeżywającym trudności. W wyniku dwóch nie stwierdzono nieprawidłowości (kontrola Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kartuzach przeprowadzone w 2019 r. i 2022 r.). W wyniku kontroli Wojewody Pomorskiego, przeprowadzonej w 2019 r. w zakresie zapewnienia wsparcia rodzinie w związku z trudnościami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, stwierdzono cztery nieprawidłowości polegające na:

- wskazaniu w uchwale Rady Gminy z dnia 1 marca 2012 r. w sprawie zlecenia zadań własnych gminy, o których mowa w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nieprawidłowej podstawy prawnej;

- nierzetelnym prowadzeniu dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną;
- nieprawidłowej realizacji zapisów art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy o wspieraniu rodziny (traktowanie opinii pracownika socjalnego i asystenta rodziny sporządzonej na wniosek sądu, równoważnie z okresową oceną sytuacji rodziny).

W związku z ustaleniami kontroli Wojewoda Pomorski sformułował trzy zalecenia pokontrolne, o wykonaniu których Dyrektor GOPS poinformowała go terminowo.

(akta kontroli str. 1352-1355)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Mimo faktycznego utworzenia w strukturze GOPS ośrodka wsparcia – Klubu „Senior+”⁷⁸, w Ośrodku nie dochowano należytej staranności przy dopełnianiu formalności związanych z jego utworzeniem i nie przygotowano, i przez to nie przedłożono, Wójtowi Gminy projektu uchwały w sprawie utworzenia tego Klubu lub projektu zmiany statutu GOPS w tym zakresie.

Z wyjaśnień Dyrektor GOPS wynikało, że warunkiem otrzymania dotacji przyznanej w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020 nie było podjęcie uchwały rady gminy w sprawie utworzenia klubu seniora, wobec czego wskutek omyłki takiej uchwały nie przygotowano.

Odnosząc się do powyższych wyjaśnień NIK wskazuje, że zgodnie z art. 111 i art. 111a ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, w celu realizacji zadań pomocy społecznej gmina może tworzyć inne jednostki organizacyjne oraz połączyć ośrodek pomocy społecznej z ośrodkiem wsparcia, z wyłączeniem ośrodka wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Zgodnie z art. 18 ust. 2 pkt 9 lit. h ustawy o samorządzie gminnym⁷⁹, tworzenie innych gminnych jednostek organizacyjnych należy do wyłącznej właściwości rady gminy.

Rada Gminy utworzyła uchwałą⁸⁰ z 9 lutego 2022 r. w strukturze GOPS ośrodek wsparcia – Klub Seniora w Garczu, będący kontynuacją Klubu „Senior+”.

(akta kontroli str. 195-235, 1602-1648, 1656-1683)

2. Dyrektor GOPS zarządzeniem nr 10/2018 z 1 sierpnia 2018 r. ustaliła Regulamin Organizacyjny Klubu „Senior+”, mimo że zgodnie z § 11 ust. 3 obowiązującego w tym czasie Statutu GOPS⁸¹ Dyrektor GOPS uprawniony był do wydania wewnętrznych zarządzeń, regulaminów i instrukcji wyłącznie w celu realizacji zadań statutowych GOPS, a w Statucie GOPS nie przewidziano takiego zadania.

Dyrektor GOPS wyjaśniła, że błędnie nie wyodrębniono zadania polegającego na prowadzeniu Klubu „Senior+” w Statucie GOPS i regulaminie organizacyjnym i że dokumenty te zostaną dostosowane do obowiązujących przepisów prawa.

Po utworzeniu przez Radę Gminy w strukturze GOPS ośrodka wsparcia – Klubu Seniora w Garczu⁸², Dyrektor GOPS nadała mu 25 marca 2022 r. Regulamin Organizacyjny⁸³.

(akta kontroli str. 195-198, 203-208, 217-220)

⁷⁸ Na utworzenie i wyposażenie Klubu „Senior+” Gmina poniosła wydatki w wysokości 31.250 zł, w tym 25.000 zł z uzyskanej dotacji od Wojewody Pomorskiego (umowa nr 6/S/2018 o dofinansowaniu zadania realizowanego w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020 Edycja 2018) oraz wydatki w wysokości 42.800 zł, w tym 16.300 zł z dotacji od Wojewody (umowa nr 847/2019 o dofinansowaniu zadania realizowanego w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020 Edycja 2019).

⁷⁹ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559, ze zm.).

⁸⁰ Uchwałą nr XXXVII/347/2022.

⁸¹ Nadanego uchwałą nr XIX/221/2016 Rady Gminy Chmielno z dnia 24 listopada 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Pom. poz. 4532).

⁸² Por. przypis 80.

⁸³ Zarządzeniem nr 9/2022.

3. Dyrektor GOPS nie sporządziła i nie złożyła Wójtowi Gminy trzech sprawozdań z realizacji programów wspierania rodziny, tj.:
- dwóch sprawozdań z realizacji GPWR z 2017 r. (za 2019 r. i za 2020 r.),
 - jednego sprawozdania z realizacji GPWR z 2020 r. (za 2021 r.),
- mimo że w ww. Programach zawarto taki obowiązek⁸⁴.

Dyrektor GOPS wyjaśniła, że wynikało to z faktu, iż przedstawiała Radzie Gminy informacje dotyczące realizacji ustawy o wspieraniu rodziny w sprawozdaniach rocznych z działalności Ośrodka.

(akta kontroli str. 237-313, 787-818, 885-907, 984-993)

W ocenie NIK, zamieszczenie powyższych informacji w sprawozdaniach z działalności Ośrodka za poszczególne lata 2019-2021, składanych na podstawie art. 110 ust. 9 ustawy o pomocy społecznej, nie stanowiło realizacji obowiązku złożenia sprawozdań z realizacji ww. Programów.

OCENA CZĄSTKOWA

W Ośrodku wykonywano zadania związane z udzielaniem pomocy osobom i rodzinom przeżywającym trudności w okresie pandemii COVID-19, zapewniając dostępność różnych form wsparcia. Realizowano oraz koordynowano zadania dotyczące problematyki rodzin przeżywających trudności, ujęte w dokumentach strategicznych Gminy. Rzetelnie rozpoznawano problemy rodzin oraz podejmowano działania wynikające z rozeznaczonych potrzeb, m.in. poprzez obejmowanie osób wymagających wsparcia licznymi programami osłonowymi i projektami socjalnymi. W trakcie pandemii COVID-19 pracę Ośrodka zorganizowano w sposób zapewniający realizację zadań i dostępność różnych form pomocy. Zatrudniano także pracowników socjalnych i asystentów rodziny z odpowiednimi kwalifikacjami. Stwierdzone nieprawidłowości polegały na: nieprzygotowaniu i nieprzedłożeniu Wójtowi Gminy projektu uchwały w sprawie utworzenia Klubu „Senior+”, ustaleniu Regulaminu Organizacyjnego tego Klubu bez stosownego upoważnienia oraz niesporządzeniu i niezłożeniu Wójtowi Gminy trzech sprawozdań z realizacji programów wspierania rodziny. Miały one jednak charakter formalny i nie wpływały na dostępność pomocy i wsparcia osobom i rodzinom ich potrzebującym.

OBSZAR

2. Pomoc realizowana na rzecz osób i rodzin przeżywających trudności w okresie pandemii COVID-19 oraz jej efekty

Opis stanu faktycznego

2.1. Do głównych przyczyn zgłaszania się osób oraz udzielenia im pomocy i wsparcia należały doświadczanie przemocy domowej (25, 28, 33 i 20), utrata pracy i bezrobocie (30, 25, 27 i 17), długotrwała choroba występująca w rodzinie (20, 16, 19 i osiem) oraz trudności wychowawcze (14, 11, 20 i 12).

W poszczególnych latach 2019-2022 (I półrocze) liczba osób i rodzin korzystających z poszczególnych form pomocy i wsparcia wynosiła:

- poradnictwo specjalistyczne, w tym konsultacje oraz porady w ramach TSR (20, 23, 26 i 19), prawne (12, 13, 24 i trzy) i rozwiązywania problemów uzależnień i przemocy w rodzinie (18, 22, 32 i 24). Ponadto, w 2019 r. 21 osób skorzystało z pomocy psychotraumatologa;
- praca socjalna, w tym poradnictwo socjalne i rodzinne – 172, 140, 107 i 24;
- interwencji kryzysowej – dwie, siedem, dziewięć i siedem;
- całodobowe, czasowe schronienie w schronisku dla osób bezdomnych (w ramach porozumienia zawartego z jednym stowarzyszeniem) do trzech miesięcy – dwie

⁸⁴ Pkt VIII. Monitoring i ewaluacja Programu.

osoby w 2021 r., powyżej trzech miesięcy – jedna w 2019 r. i po dwie w pozostałych latach;

- dożywianie dzieci – 104, 67, 55 i 62 osoby korzystających z posiłku oraz 66, 54, 53 i 17 osób korzystających z zasiłku celowego;
- mieszkań chronionych – 18 w 2019 r. (z tego 14 osób z mieszkań wspieranych, cztery z mieszkania treningowego), 14 w 2020 r. (11 i trzy), po 12 w pozostałych latach (wszystkie z mieszkań wspieranych);
- ośrodków wsparcia (dzienny pobyt) – w Klubie „Senior+” oraz w Klubie Seniora (od 2021 r.) – po 15 w 2019 r. i 2020 r. oraz po 31 osób w pozostałych latach;
- przewidzianych w art. 10, art. 11, art. 18 ustawy o wspieraniu rodziny:
 - o praca z rodziną, w tym: konsultacje i poradnictwo specjalistyczne (opisane wyżej), terapia i mediacje (59, 45, 58 i 43), usługi dla rodzin z dziećmi: po dwie osoby w 2019 r. i 2020 r., pomoc prawna: 12, 13, 24 i trzy osoby;
 - o asystent rodziny – wsparciem objęto 14, 13, 15 i 12 rodzin;
 - o placówka wsparcia dziennego typu opiekuńczego (Świetlica) – 37 dzieci w 2019 r. i 27 dzieci w 2020 r.

(akta kontroli str. 342-373, 497-502, 511-519, 525-530)

Ponadto, w latach 2019-2021 udzielono 15, 11 i 15 osobom usługi opiekuńcze, a także:

- zasiłki stałe: 25, 19 i 19 osobom;
- zasiłki okresowe: ośmiu, sześciu, siedmiu osobom.

Kierownik Działu Pomocy Społecznej i Usług wyjaśniła⁸⁵, że wzrost liczby osób korzystających z poradnictwa w ramach TSR, terapii uzależnień oraz poradnictwa prawnego (w 2021 r. w stosunku do 2020 r.) oraz którym udzielono pomocy w formie interwencji kryzysowej, m.in. związany był z uwarunkowaniami pandemii COVID-19 i zmianą dotychczasowego sposobu udzielania wsparcia na zdalne i telefoniczne. Spadek poradnictwa socjalnego wynikał z wprowadzonych obostrzeń związanych z reżimem sanitarnym oraz nałożonych kwarantann i izolacji. Wyjaśniła, że pomimo panującej pandemii, wszystkie osoby potrzebujące otrzymały odpowiednie wsparcie oraz że nie wydłużył się czas oczekiwania na pomoc.

(akta kontroli str. 342-373, 520-523)

Z informacji przekazanych przez dyrektorów szkół podstawowych z terenu Gminy wynikało, że oprócz trudności technicznych związanych z koniecznością przejścia w tryb nauki zdalnej w trakcie pandemii COVID-19, problemem przed jakim stanęły szkoły były zmiany w funkcjonowaniu dzieci, które po powrocie do szkoły miały problemy w nawiązywaniu relacji rówieśniczych, odczuwały lęk przed powrotem do szkoły, związany z długotrwałą izolacją i obawą przed brakiem akceptacji ze strony klasy. Wśród dzieci obserwowano m.in. zamknięcie się w sobie, obniżenie nastroju związanego z brakiem kontaktu z rówieśnikami, uzależnienie od technologii cyfrowej oraz zawieranie niebezpiecznych znajomości w sieci. Szkoły obejmowały uczniów wsparciem psychologiczno-pedagogicznym we własnym zakresie (stacjonarnie, zdalnie lub telefonicznie) lub korzystały z pomocy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Kartuzach. W dwóch szkołach odnotowano istotny wzrost liczby uczniów wymagających wsparcia psychologa lub pedagoga szkolnego, na co wpływ mogła mieć pandemia.

Dyrektor Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Kartuzach (dalej: „Poradnia”) poinformowała m.in., że w okresie pandemii COVID-19 wystąpiły trudności związane z czasowym zamknięciem lub ograniczeniem działalności Poradni, co skutkowało przejściem na zdalny tryb przygotowywania i wydawania orzeczeń oraz opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka (dalej: WWR), prowadzenia poradnictwa młodzieżowego, terapii logopedycznej, pedagogicznej oraz warsztatów

⁸⁵ Do zadań Działu Pomocy Społecznej i Usług GOPS należało m.in. udzielanie poradnictwa i wsparcia.

dla rodziców „Szkoła dla Rodziców”. W efekcie tych działań w trybie zdalnym wydano 43 orzeczenia i 17 opinii o potrzebie WWR, ze zdalnych: terapii skorzystało 95 dzieci, poradnictwa – 25 dzieci i młodzieży, warsztatów – pięciu rodziców. Poinformowała, że w związku z pandemią COVID-19 pojawiła się większa potrzeba skorzystania z pomocy lekarza psychiatry dziecięcego. Od października do grudnia 2020 r. z pomocy tego specjalisty skorzystało 12 dzieci i młodzieży, w 2021 r. – 123, w I połowie 2022 r. – 133. Poradnia odnotowała wzrost liczby wniosków o poradnictwo – w roku szkolnym 2019-2020 wpłynęło 107 wniosków, 2020/2021 – 94, 2021/2022 – 269. Zwiększyła się liczba orzeczeń o potrzebie indywidualnego nauczania – wydano odpowiednio: 76 orzeczeń, 85 i 99. Jak wyjaśniła, wskutek zapewnienia wysokiej jakości pomocy, odnotowano tendencję spadkową w zakresie liczby osób z Gminy, którym udzielono pomocy psychologiczno-pedagogicznej, odpowiednio: 104, 89 i 52. (akta kontroli str. 581-605)

2.2. Szczegółowemu badaniu poddano dokumentację sześciu spraw, w których w okresie objętym kontrolą, udzielano pomocy w ramach interwencji kryzysowej⁸⁶. W okresie pandemii COVID-19 nie nastąpiły zmiany w sposobie realizacji ww. pomocy. W wyniku badania stwierdzono, że:

- głównymi przyczynami udzielenia pomocy w formie interwencji kryzysowej były: podejrzenie niewłaściwej opieki nad dzieckiem (jedna interwencja), zła kondycja psychiczna po śmierci małżonka, w związku z porzuceniem rodziny przez matkę oraz w związku z problemami finansowymi (po jednej interwencji), przemoc w rodzinie (dwie interwencje) i zdarzenie losowe (jedna interwencja). Z własnej inicjatywy do GOPS zgłosiły się trzy osoby (50% zbadanych spraw), w dwóch przypadkach było to zgłoszenie telefoniczne członków najbliższej rodziny, w jednym – informacje przekazane przez przedstawicieli służby zdrowia;
- żadnej z osób nie udzielono wsparcia psychologicznego, z uwagi na brak psychologa w GOPS. Wszystkim osobom zaproponowano w dniu interwencji udzielenie wsparcia w formie TSR, jedna osoba odmówiła skorzystania z niego. Dwóm osobom przekazano kontakt do Centrum Interwencji Kryzysowej w Kartuzach;
- w przypadku dwóch osób wsparcie udzielone w związku z interwencją było jednorazowe (zabezpieczono niezbędne potrzeby, w tym finansowe), jedna z tych osób w kolejnych latach objęta była długofalowym wsparciem w GOPS, pozostałe osoby korzystały z długoterminowej pomocy;
- w pięciu przypadkach zaplanowano dalsze formy pomocy. Osoby i ich rodziny zostały m.in. objęte wsparciem asystenta rodziny lub pracownika socjalnego (dwa przypadki), uzyskały wsparcie w formie poradnictwa prawnego (cztery), TSR (pięć), objęto je wsparciem w ramach Szlachetnej Paczki (jeden), organizowano w GOPS zbiórkę pieniędzy na potrzeby rodziny (dwa), dzieci objęto dożywianiem (jeden);
- w żadnej ze zbadanych spraw nie wystąpiła konieczność zapewnienia pomocy medycznej ani konieczność wezwania służb ratunkowych, jednak w przypadku jednej sprawy zabezpieczenie przez pracownika socjalnego dzieci w trybie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nastąpiło w obecności przedstawicieli Policji oraz służby zdrowia;
- w przypadku czterech osób działania interwencyjne zakończyły się (w dwóch przypadkach zostały przerwane z uwagi na zmianę miejsca zamieszkania, w dwóch przypadkach odnotowano poprawę funkcjonowania rodziny lub

⁸⁶ W tym trzy sprawy dotyczące przemocy w rodzinie, objęte badaniem opisanym w pkt 2.12 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

odzyskanie równowagi psychicznej), w dwóch przypadkach trwały nadal (wg stanu na 13 października 2022 r.).

Kierownik Działu Pomocy Społecznej i Usług wyjaśniła, że osoby potrzebujące wsparcia w formie poradnictwa psychologicznego miały możliwość korzystania z oferty Centrum Interwencji Kryzysowej w Kartuzach. Wyjaśniła ponadto, że GOPS nie zatrudniał psychologa m.in. z uwagi na brak zainteresowania taką formą pomocy wśród mieszkańców Gminy, który obserwowany był w okresie poprzedzającym okres objęty kontrolą, kiedy taka pomoc była dostępna.

(akta kontroli str. 520-523, 1356-1374)

2.3. Nie udzielano pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w uzyskaniu mieszkania.

(akta kontroli str. 497-502, 1549-1553)

2.4. W latach 2019-2022 (I półrocze) wydano 162 decyzje administracyjne w sprawach dotyczących objęcia dziecka pomocą w zakresie dożywiania, z tego: w 2019 r. – 69 decyzji (62 pozytywne i siedem odmawiających przyznania tego świadczenia), w 2020 r. – 41 decyzji (odpowiednio: 38 i trzy), w 2021 r. – 39 decyzji (37 i dwie) oraz w I półroczu 2022 r. – 13 decyzji (12 i jedna). Jedna z powyższych decyzji została zaskarżona. Utrzymano ją w mocy.

W zakresie prawidłowości udzielenia pomocy dotyczącej dożywiania dzieci i młodzieży badaniem objęto sześć postępowań zakończonych wydaniem decyzji, z tego: dwóch decyzji przyznających świadczenie, które wydano przed ogłoszeniem w Polsce stanu epidemii COVID-19 (20 marca 2020 r.), dwóch decyzji przyznających świadczenie wydanych po tym dniu oraz dwóch decyzji odmawiających przyznania świadczenia (jedna wydana przed ogłoszeniem w Polsce stanu epidemii COVID-19 i jedna wydana po tym dniu).

W szczególności ustalono, że:

- decyzje wydano na wnioski rodziców,
- w związku z nauką zdalną i brakiem możliwości korzystania dziecka z posiłku w stołówce szkolnej, w przypadku jednej decyzji zmieniono formę przyznanej pomocy – z posiłku w okresie od 3 lutego do 26 czerwca 2020 r. na zasiłek celowy pieniężny, wypłacany co miesiąc, z przeznaczeniem na zakup żywności w okresie od 1 kwietnia do 30 czerwca 2020 r., a w przypadku drugiej decyzji przyznającej posiłek w okresie od 14 września do 31 grudnia 2020 r., nie zmieniono formy pomocy. Jak wyjaśniła Dyrektor GOPS, żaden przepis ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych⁸⁷ nie dawały takich uprawnień z urzędu. W związku z tym rodziny korzystające z dożywiania dzieci w szkole były informowane ustnie podczas wywiadów środowiskowych oraz rozmów telefonicznych o możliwości zmiany formy pomocy na wniosek strony. Rodzina objęta analizowaną decyzją nie zgłosiła takiej potrzeby, a z ustaleń pracownika socjalnego wynikało, że matka dzieci nie pracuje zawodowo, zajmuje się prowadzeniem gospodarstwa domowego, w związku z czym była w stanie przygotować ciepły posiłek dzieciom,
- wydanie decyzji w każdym przypadku było poprzedzone przeprowadzonym wywiadem środowiskowym, zgodnie z art. 107 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej oraz § 2 rozporządzenia w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego

⁸⁷ Dz. U. z 2021 r. poz. 2095, ze zm.

z 2016 r.⁸⁸ i § 3 rozporządzenia w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego z 2021 r.⁸⁹,

- osoby, którym przyznano pomoc, spełniały kryteria dochodowe określone w uchwale nr III/19/2018 Rady Gminy Chmielno z dnia 19 grudnia 2018 r. w sprawie podwyższenia kryterium dochodowego uprawniającego do przyznania pomocy w zakresie dożywiania w formie świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności dla osób objętych wieloletnim rządowym programem „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023⁹⁰,
- decyzje wydano nie później niż w ciągu miesiąca od dnia otrzymania wniosku, zgodnie z art. 35 § 3 Kpa⁹¹,
- decyzje zawierały elementy określone w art. 107 § 1 i § 3 Kpa, a także pouczenie o przysługującym trybie odwoławczym (art. 127 § 1 Kpa), a ponadto w przypadku trzech z czterech decyzji przyznających pomoc również informację o konieczności niezwłocznego poinformowania GOPS o każdej zmianie w ich sytuacji osobistej, dochodowej i majątkowej, która wiąże się z podstawą do przyznania świadczeń lub ponoszenia odpłatności (art. 109 ustawy o pomocy społecznej); jedna z decyzji nie zawierała takiego pouczenia, co opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości;
- zapewniono realizację przyznanego gorącego posiłku w stołówce szkolnej (umowa lub porozumienie między GOPS a szkołą),
- decyzje o przyznaniu świadczeń wydano rodzicom, których dzieci uczęszczały do placówek oświatowych,
- przyczyną wydania dwóch decyzji odmawiających przyznania świadczenia było przekroczenie kryterium dochodowego dla osoby w rodzinie, co było zgodne z art. 8 ust. 1 i 2 ustawy o pomocy społecznej w związku z ww. uchwałą Rady Gminy. Dyrektor GOPS wyjaśniła m.in., że sytuacja dzieci z rodzin, którym odmówiono pomocy w formie posiłku w szkole, była systematycznie monitorowana przez pracowników socjalnych, pozostających w stałym kontakcie z przedstawicielami oświaty. W ocenie pracowników oba przypadki nie wymagały objęcia rodzin dodatkowym wsparciem. Sytuacja materialna i rodzinna nie budziła żadnych zastrzeżeń.

(akta kontroli str. 1375-1410)

2.5. W okresie objętym kontrolą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przeżywało na koniec: 2019 r. – 14 rodzin, 2020 r. – 13, 2021 r. – 15 i półrocza 2022 r. – 12 rodzin.

W zakresie prawidłowości wykonywania pracy z rodzinami przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych badaniem objęto dokumentację czterech rodzin (w tym dwóch, w przypadku których dziecko zostało czasowo umieszczone poza rodziną). Ustalono w szczególności, że

- informację o problemach rodziny GOPS powziął w wyniku działań własnych (w dwóch przypadkach w związku z przeprowadzonym wywiadem środowiskowym w sprawie o przyznanie innej pomocy, a w jednej – w związku z odebraniem przez pracownika GOPS dzieci z rodziny, w trybie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie) lub informacji od kuratora (jedna rodzina),

⁸⁸ Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 sierpnia 2016 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego (Dz. U z 2017 r. poz. 1788) – obowiązujące do 14 listopada 2021 r.

⁸⁹ Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 8 kwietnia 2021 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego (Dz. U. poz. 893) – obowiązujące od 15 listopada 2021 r.

⁹⁰ Dz. Urz. Woj. Pom. z 2019 r. poz. 281.

⁹¹ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 2000, ze zm.).

- przed udzieleniem wsparcia pracownik socjalny GOPS przeprowadził wywiad środowiskowy, zgodnie z art. 107 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej oraz § 2 rozporządzenia w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego z 2016 r. oraz analizę sytuacji rodziny (art. 11 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny), z której wynikała konieczność przydzielenia rodzinie asystenta rodziny,
- pracownik socjalny występował do Dyrektora GOPS z wnioskiem o przydzielenie asystenta rodziny (art. 11 ust. 3 ww. ustawy), który był przydzielany w terminie do sześciu dni od dnia złożenia wniosku,
- rodzinom przydzielono asystenta w terminie: 29, 26 i 13 dni od dnia powzięcia informacji o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, a w jednym przypadku – w tym samym dniu,
- rodziny udzieliły zgody na powyższe wsparcie (art. 8 ust. 3 ww. ustawy),
- formy wsparcia były adekwatne do form wynikających z dokumentacji, m.in.: konsultacje i poradnictwo rodzinne, które prowadzono również po umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej, uczęszczanie na terapie, w tym udział w zajęciach z psychologiem, udział w zajęciach terapii TSR, udział dzieci z rodziny w zajęciach profilaktycznych,
- w dwóch przypadkach, do czasu kontroli NIK, nie zakończono pracy z rodziną, a w dwóch ją zakończono, ze względu na: zrealizowanie celów zawartych w planie pracy oraz poprawę funkcjonowania rodziny lub zmianę miejsca zamieszkania poza teren Gminy.

(akta kontroli str. 1411-1426)

2.6. W zakresie realizacji wsparcia w placówkach wsparcia dziennego badaniem objęto dokumentację pięciu rodzin, których dzieci najdłużej uczestniczyły w zajęciach w Świetlicy Środowiskowej w Chmielnie. Stwierdzono m.in., że:

- zakres działań był zgodny z Regulaminem Organizacyjnym GOPS z 2017 r. (działalność opiekuńcza i wychowawcza, działalność edukacyjna mająca na celu wyrównanie dysproporcji w poziomie wiedzy oraz działanie skierowane na organizację czasu wolnego),
- na etapie przyjęcia dziecka do placówki przeprowadzono diagnozę jego potrzeb związanych z problemami opiekuńczo-wychowawczymi oraz rozwojowym,
- dzieci objęto działaniami edukacyjnymi (pomoc w odrabianiu lekcji, rozwijanie logicznego myślenia, zajęcia plastyczne) oraz działaniami profilaktycznymi: zajęcia z zakresu profilaktyki uzależnień od alkoholu, narkotyków i nikotyny, uczenia umiejętności odmawiania, nauka metod rozładowywania stresu,
- podejmowane działania były adekwatnie do zdiagnozowanych potrzeb dzieci, prowadzące do zapewnienia dziecku opieki i tworzenia warunków do wszechstronnego rozwoju, wyrównania dysproporcji edukacyjnych i wychowawczych, rozwijania umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach m.in.: uczenie rozpoznawania i nazywania uczuć, nauka zachowań asertywnych, rozwijanie umiejętności komunikowania, podnoszenie poczucia własnej wartości, odrabianie lekcji, uczenie się alternatywnych metod spędzania czasu wolnego,
- GOPS współpracował z rodzicami dzieci (przede wszystkim rozmowy z wychowawcą).

(akta kontroli str. 10-107, 1427-1431)

2.7. Na terenie Gminy w latach 2019-2022 (I połowa) nie funkcjonowały rodziny wspierające.

(akta kontroli str. 520-523, 1356-1374)

2.8. W latach 2019-2022 (I połowa) wydano łącznie sześć decyzji o skierowaniu osób do korzystania ze wsparcia w mieszkaniu chronionym. Wszystkie decyzje były pozytywne i nie wniesiono od nich odwołań. Najdłuższy czas pobytu w mieszkaniu

chronionym wśród aktualnych mieszkańców⁹², wyniósł 26 lat, najkrótszy dwa lata i dwa miesiące. Wieloletni mieszkańcy Gminnego Ośrodka Opiekuńczego (11 osób) posiadali decyzje o skierowaniu do wsparcia w mieszkaniu chronionym wydane na czas nieokreślony (wszyscy), m.in. z uwagi na niepełnosprawność (dziewięć osób), potrzebę wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (dziewięć osób), brak rodziny lub bezdomność (dziewięć osób), brak wsparcia ze strony rodziny (dwie osoby), nieporadność życiową lub ubezwłasnowolnienie (cztery osoby).

Nie wystąpiły przypadki rezygnacji osób z pobytu w mieszkaniu chronionym po ustaleniu opłaty za korzystanie z niego. Po wydaniu decyzji kierującej do korzystania ze wsparcia w formie mieszkania chronionego, mieszkanie w przeciągu kilku dni przekazywano osobie korzystającej, we wszystkich przypadkach zgodnie z terminem wskazanym w decyzji.

(akta kontroli str. 1375-1379)

Zasady korzystania z mieszkań chronionych uregulowane zostały w zarządzeniach Dyrektora GOPS, opisanych w pkt 1.1 niniejszego wystąpienia pokontrolnego⁹³.

W ww. regulaminach określono m.in. cel i przeznaczenie mieszkania chronionego⁹⁴, zasady pobytu w mieszkaniu, prawa i obowiązki użytkowników mieszkania chronionego. W załącznikach do zarządzeń określono wzory uzgodnień, o których mowa w art. 53 ust. 9 ustawy o pomocy społecznej, oraz protokołu zdawczo-odbiorczego.

Badaniem objęto dokumentację sześciu losowo wybranych spraw w przedmiocie realizacji wsparcia w formie mieszkania chronionego: po jednej z 2019 r. i z 2020 r. oraz pięć z 2021 r. Ustalono, że:

- wnioski o skierowanie do pobytu w mieszkaniu chronionym były kompletne, a wnioskodawcy spełniali kryteria do skorzystania ze wsparcia⁹⁵,
- wydanie trzech decyzji w sprawie skierowania do korzystania ze wsparcia w mieszkaniu chronionym poprzedzone zostało dokonaniem uzgodnień, o których mowa w art. 53 ust. 9 ustawy o pomocy społecznej, dwie decyzje wydano przed dokonaniem przez pracowników socjalnych uzgodnień, a jedną bez ich dokonania, co opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości;
- w każdym przypadku przed wydaniem decyzji przeprowadzono wywiad środowiskowy, zgodnie z art. 107 ustawy o pomocy społecznej i § 2 rozporządzenia w sprawie wywiadu środowiskowego odpowiednio z 2016 r. oraz 2021 r.;
- wszystkie badane decyzje wydano w terminie od 0 (w dniu wpływu wniosku) do 24 dni od dnia wpływu wniosku, tj. z dochowaniem miesięcznego terminu, o którym mowa w art. 35 § 3 Kpa;
- decyzje zawierały elementy, o których mowa w art. 107 § 1 i 3 Kpa, w tym pouczenie o przysługującym trybie odwoławczym (art. 127 § 1 Kpa);
- w żadnej decyzji nie zawarto pouczenia o konieczności poinformowania GOPS o każdej zmianie sytuacji osobistej i majątkowej, która wiąże się z podstawą do

⁹² Wg stanu na 17 października 2022 r.

⁹³ Por. przypis nr 26.

⁹⁴ W przypadku mieszkań treningowych (chronione i wspierane) – mieszkania mogło być przyznane osobom, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę, potrzebowały wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, w szczególności osobom niepełnosprawnym ze znacznym stopniem niepełnosprawności lub stopniem umiarkowanym, osobom w odniesieniu do których orzeczono chorobę psychiczną, upośledzenie umysłowe, całościowe zaburzenia rozwojowe lub epilepsję oraz osobom niewidomym, nie wymagającym usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki.

⁹⁵ W szczególności: niepełnosprawność (trzy przypadki), trudna sytuacja życiowa i mieszkaniowa (trzy), niezdolność do samodzielnego funkcjonowania (trzy).

przyznania świadczenia (art. 109 ustawy o pomocy społecznej), co opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości;

- jedna decyzja została zmieniona, w związku ze zmianą wysokości odpłatności za mieszkanie chronione, co opisano w pkt 2.11 niniejszego wystąpienia pokontrolnego;
- w jednej sprawie brak było podpisu (zatwierdzenia) Dyrektora GOPS planu pomocy (w sekcji V kwestionariusza wywiadu środowiskowego), a w innej – Dyrektor GOPS nie wskazał i nie zatwierdził planu pomocy (brak wpisów w sekcji V kwestionariusza wywiadu środowiskowego), co opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 10-107, 140-151, 179-190, 1432-1555)

2.9. W badanym okresie do GOPS wpłynęły trzy wnioski osoby ubiegającej się o skierowanie do domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. Jeden z trzech wniosków zakończył się decyzją o skierowaniu do ww. domu, którą wydano w terminie 22 dni od dnia złożenia wniosku w Ośrodku.

W zakresie skompletowania dokumentów niezbędnych do wydania decyzji o skierowaniu do ww. domu i przekazania ich staroście najbliższego powiatu prowadzącego dom lub zlecającego prowadzenie domu, który wydaje decyzję administracyjną o skierowaniu do domu, badaniem objęto trzy wnioski (dwa wnioski wpłynęły przed 8 lutego 2022 r.⁹⁶, a jeden po tej dacie). Ustalono, że wnioski wraz ze zgromadzonymi dokumentami, w terminie 14 dni od dnia wpływu wniosku do GOPS, tj. w terminie określonym w § 4 ust. 2 rozporządzenia w sprawie domów dla matek z 2005 r. oraz § 5 ust. 6 rozporządzenia w sprawie domów dla matek z 2022 r.⁹⁷, przekazano: wniosek z 2 czerwca 2021 r. do Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Gdańsku (dalej: „MOPR w Gdańsku”), wniosek z 16 września 2021 r. do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kartuzach (dalej: „PCPR w Kartuzach”) i wniosek z 29 czerwca 2022 r. do MOPR w Gdańsku.

(akta kontroli str. 1556-1576)

Z przekazanej do NIK przez Dyrektora PCPR w Kartuzach informacji wynika m.in., że:

- Starosta Kartuski od 15 czerwca 2020 r. posiada podpisane porozumienie z Caritas Archidiecezji Gdańskiej z siedzibą w Sopocie dotyczące udzielenia schronienia poprzez udostępnienie miejsca pobytu w Domu Samotnej Matki w Gdańsku – Matemblewie samotnym matkom oraz kobietom w ciąży pochodzącym z terenu powiatu kartuskiego. Z uwagi na fakt, iż na terenie powiatu kartuskiego nie znajduje się tego typu placówka trudno jest mówić o prowadzeniu lub też zleceniu prowadzenia takiej placówki poza obszarem powiatu kartuskiego. Najbliższy dom dla matek funkcjonuje na terenie Gdańska. W lipcu 2022 r. Starosta Kartuski zwrócił się również do Prezydenta Miasta Gdańska z propozycją zawarcia porozumienia pomiędzy samorządami w zakresie realizacji zadań pomocy społecznej, w postaci udostępnienia miejsc w domu dla matek na potrzeby mieszkańców powiatu kartuskiego. Miasto Gdańsk w odpowiedzi przekazało informację, że nie prowadzi na swoim terenie i nie zleca prowadzenia placówki tego typu, posiada tożsame porozumienie w zakresie udostępnienia miejsc przez Caritas Archidiecezji Gdańskiej w domu dla matek na potrzeby mieszkańców Gdańska i w tej sytuacji nie widzi możliwości zawarcia stosownego porozumienia.
- nie wydano decyzji o skierowaniu do domu dla matek, na wniosek z 16 września 2021 r., z uwagi na fakt, iż klientka przebywała tam sześć dni i w tej sytuacji

⁹⁶ Dzień uchylecia rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 8 marca 2005 r. w sprawie domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (Dz. U. Nr 43 poz. 418), dalej: „rozporządzenie w sprawie domów dla matek z 2005 r.”.

⁹⁷ Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 17 stycznia 2022 r. w sprawie domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (Dz. U. poz. 150) – obowiązuje od 8 lutego 2022 r.

- wydanie decyzji było nie możliwe z uwagi na opuszczenie domu przez klientkę w dniu 2 października 2021 r. Przygotowana do wysyłki do MOPR w Gdańsku korespondencja z prośbą o wydanie decyzji została wycofana z powodu opuszczenia placówki przez klientkę. W ocenie Dyrektora, jednostką, która mogłaby wydać stosowną decyzję administracyjną jest miasto Gdańsk, co znajduje uzasadnienie w interpretacji Wydziału Polityki Społecznej PUW w Gdańsku z dnia 22 kwietnia 2022 r. powiat kartuski wielokrotnie kierował swoje pytania i prośby o wydanie stosownej decyzji, jednak zawsze uzyskiwał odmowę,
- w trakcie rozmów z Dyrektorem GOPS wyjaśniono powody braku możliwości wydania decyzji administracyjnej, z powodu opuszczenia placówki przez klientkę po sześciu dniach oraz zaproponowano pokrycie kosztów tego pobytu klientki przez Ośrodek wobec Caritas na podstawie noty księgowej.
- (akta kontroli str. 1577-1592)

Dyrektor GOPS wyjaśniła m.in.:

- że z uwagi na to, iż § 4 ust. 2 rozporządzenia w sprawie domów dla matek z 2005 r. nie określa w sposób jednoznaczny organu właściwego do wystawienia decyzji o skierowaniu do domu dla matek, Ośrodek konsultował sprawę z PCPR w Kartuzach oraz MOPR w Gdańsku, celem wydania skierowania, które MOPR w Gdańsku wystawił 24 czerwca 2021 r.,
- w przeszłości Ośrodek kilkakrotnie podejmował rozmowy w przedmiotowej sprawie z Dyrektorem PCPR w Kartuzach, w których ten utrzymywał, że organem właściwym do wystawienia skierowania dla samotnych matek z terenu Gminy jest MOPR w Gdańsku. Dyrektor PCPR przekazał do GOPS do wiadomości pismo z PUW w Gdańsku, z którego wynika, że po skompletowaniu dokumentacji Ośrodek przekazuje ją do MOPR w Gdańsku.

Wraz z badanymi wnioskami GOPS przekazał:

- rodzinny wywiad środowiskowy (§ 4 ust. 3 pkt 2 ww. rozporządzenia z 2005 r. oraz § 5 ust. 5 pkt 2 ww. rozporządzenia z 2022 r.),
- opinię GOPS zawierającą uzasadnienie pobytu w domu (odpowiednio § 4 ust. 3 pkt 6 oraz § 5 ust. 5 pkt 6),
- w dwóch sprawach skrócony odpis aktu urodzenia dziecka (§ 4 ust. 3 pkt 4 rozporządzenia w sprawie domów dla matek z 2005 r.), a w jednej nie przekazano takiego aktu lub książeczki zdrowia dziecka, co było wymagane § 5 ust. 5 pkt 4 rozporządzenia w sprawie domów dla matek z 2022 r. W tej sprawie Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że podopieczna wraz z małoletnim dzieckiem opuściła miejsce zamieszkania w trybie nagłym, a w Domu Samotnej Matki została umieszczona interwencyjnie. Z uwagi na to nie posiadała wymaganego dokumentu i zadeklarowała jego dostarczenie, gdy będzie go posiadać. W powyższej sytuacji organ kierował się dobrem potrzebującej rodziny, która wymagała pilnego udzielenia pomocy w formie schronienia.

W żadnej sprawie nie uzyskano i nie przekazano zaświadczenia lekarskiego stwierdzającego brak przeciwwskazań zdrowotnych do umieszczenia w domu w odniesieniu do wszystkich osób kierowanych do domu (§ 4 ust. 3 pkt 3 ww. rozporządzenia z 2005 r. oraz § 5 ust. 5 pkt 3 ww. rozporządzenia z 2022 r.).

Dyrektor GOPS wyjaśniła, że w powyższych sytuacjach, podopieczna wraz z małoletnimi dziećmi została interwencyjnie umieszczona w Domu Samotnej Matki. Natomiast uzyskanie stosownego zaświadczenia lekarskiego wiąże się z przejściem procedury rejestracji oraz wizyty lekarskiej (według oceny służby medycznej nie jest to sytuacja pilna, wymagająca natychmiastowej konsultacji lekarskiej). W każdym analizowanym przypadku podopieczna rejestrowała się i oczekiwała na wizytę u lekarza rodzinnego, natomiast musiała oczekiwać kilka dni na wizytę. Sytuacja rodziny podopiecznej wymagała umieszczenia w ww. domu w trybie pilnym (ryzyko

bezdomności), dlatego Ośrodek zobowiązał klientkę do dostarczenia zaświadczenia niezwłocznie po jego otrzymaniu. Organ kierował się dobrem potrzebującej rodziny, która wymagała pilnego udzielenia pomocy w formie schronienia.

(akta kontroli str. 1558-1576, 1593-1598)

2.10. W okresie objętym kontrolą wsparcie w ośrodkach wsparcia funkcjonujących w strukturze GOPS – Klubie „Senior+” oraz Klubie Seniora uzyskało w 2019 r. i 2020 r. 15 seniorów, w kolejnych latach 31.

Rekrutacja do udziału w zajęciach w Klubie „Senior+” odbywała się w 2018 r. Zgodnie z Regulaminem, jego uczestnikami mogli być nieaktywni zawodowo mieszkańcy Gminy w wieku 60+. W latach objętych kontrolą liczba uczestników zajęć w Klubie „Senior+” wynosiła⁹⁸ 15 w 2019 r. i w 2020 r. oraz 13 w pozostałych latach.

Badaniem objęto nabór uczestników do udziału zajęciach w Klubie Seniora w Miechucinie. W wyniku badania stwierdzono, że:

- rekrutacja odbywała się w oparciu o formularz rekrutacyjny, co było zgodne z art. 106 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej,
- formularze rekrutacyjne do udziału w Klubie złożone zostały w październiku (12) i listopadzie (cztery) 2021 r. przez łącznie 16 seniorów, z których każdy był w wieku 60+;
- w związku z rezygnacją w dniu 31 marca 2022 r. jednego uczestnika, do udziału w klubie zakwalifikowano kolejnego seniora w wieku 60+.

Uczestnicy Klubu Seniora w Miechucinie spełniali warunki do udziału w zajęciach tego Klubu określone w Regulaminie Organizacyjnym tego Klubu, tj. byli w wieku 60+ i byli mieszkańcami Gminy (Rozdział I. Postanowienia ogólne, pkt 3).

(akta kontroli str. 195-214, 1599-1775)

2.11.1. Zasady odpłatności za pobyt w mieszkaniu chronionym uregulowane zostały uchwałą nr XII/148/2016 Rady Gminy Chmielno z 22 kwietnia 2016 r. w sprawie ustalenia szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w mieszkaniach chronionych⁹⁹. Podstawą miesięcznej odpłatności była kwota średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkania chronionego, która obejmowała zużycie wody, energii elektrycznej i ciepłej, gazu, odprowadzanie ścieków, wywóz nieczystości oraz czynsz. Opłata była proporcjonalna do liczby osób przebywających wspólnie w mieszkaniu. Zgodnie z § 2 ust. 8 uchwały, osobę zobowiązaną do ponoszenia odpłatności za pobyt w mieszkaniu chronionym na wniosek osoby lub z urzędu można okresowo, całkowicie lub częściowo zwolnić z odpłatności, jeżeli występują uzasadnione okoliczności, w szczególności niepełnosprawność, trudna sytuacja życiowa lub zdrowotna, a zakres zwolnienia uzgadniany jest indywidualnie z osobą ubiegającą się o skierowanie do mieszkania chronionego. Jak wynikało z wyjaśnień Dyrektor GOPS, propozycja projektu ww. uchwały została przygotowana przez Ośrodek. Zawierała postanowienia wskazane w ww. § 2 ust. 8, mimo że art. 97 ust. 5 ustawy o pomocy społecznej uprawniał Radę Gminy do ustalenia szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w mieszkaniach chronionych. Opisano to w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

Wysokość czynszu ustalono na podstawie zarządzenia nr 101/2015 Wójta Gminy Chmielno z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie ustalenia stawek czynszu za lokale mieszkalne i socjalne, a wysokość miesięcznej odpłatności ustalano na podstawie corocznych zarządzeń Dyrektor GOPS¹⁰⁰.

⁹⁸ Wg stanu na 1 stycznia każdego roku.

⁹⁹ Dz. Urz. Woj. Pom. poz. 1556.

¹⁰⁰ Zarządzenia: nr 2/2018 z dnia 30 stycznia 2018 r., nr 3/2019 z dnia 1 marca 2019 r., nr 1/2020 z dnia 16 marca 2020 r., nr 6/2020 z dnia 30.10.2020 r. (w przypadku mieszkania treningowego), nr 2/2021 z dnia 31.03.2021 r.

W sześciu zbadanych sprawach, w których udzielono klientom wsparcia w postaci pobytu w mieszkaniu chronionym, opisanych w pkt 2.8. wystąpienia pokontrolnego ustalono, że:

- w każdym przypadku prawidłowo wyliczono dochód przypadający na jedną osobę;
- w czterech przypadkach prawidłowo zastosowano zwolnienie całkowite z opłaty z powodu nieprzekraczania kryterium dochodowego, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej; w pozostałych dwóch przypadkach odpłatność ustalono w prawidłowej wysokości;
- jedna z objętych badaniem decyzji została zmieniona z uwagi na zmianę wysokości odpłatności za pobyt w mieszkaniu chronionym, z naruszeniem art. 106 ust. 5 ustawy o pomocy społecznej, co opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 1776-1802)

2.11.2. W uchwałach Rady Gminy, podjętych na podstawie art. 17 ust. 2 pkt 3, art. 111 i art. 111a ust. 1 pkt 1 i ust. 2 ustawy o pomocy społecznej:

- nr XXXVII/347/2022 z dnia 9 lutego 2022 r. w sprawie utworzenia ośrodka wsparcia pod nazwą „Klub Seniora w Garczu”¹⁰¹,
- nr XXXVII/348/2022 z dnia 9 lutego 2022 r. w sprawie utworzenia ośrodka wsparcia pod nazwą „Klub Seniora w Miechucinie”¹⁰²,

określono, że uczestnictwo w Klubie Seniora z siedzibą odpowiednio w Garczu oraz w Miechucinie jest nieodpłatne dla uczestników (§ 3 ww. uchwał). Propozycje projektów uchwał dla Wójta Gminy, jak wynikało z wyjaśnień Dyrektora Ośrodka, przygotował GOPS. Zawierały one postanowienia wskazane w § 3 ww. uchwał, mimo że zgodnie z art. 97 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, opłatę za pobyt w ośrodku wsparcia ustala podmiot kierujący w uzgodnieniu z osobą kierowaną, uwzględniając przyznany zakres usług. Osoby nie ponoszą opłat, jeżeli dochód osoby samotnie gospodarującej lub dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty kryterium dochodowego. Opisano to w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 203-204, 209-210, 215-235)

2.12. W badanym okresie na terenie Gminy wszczęto 61 procedur „Niebieskie Karty”, dalej: „procedura NK” (w 2019 r. – 13, w 2020 r. – 20, w 2021 r. – 17 i w I półroczu 2022 r. – 11)¹⁰³, z których 28 dotyczyło dzieci (odpowiednio: cztery, pięć, 12 i siedem).

W powyższym okresie zakończono 55 procedur NK, z powodu: ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy (42 sprawy) lub rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań (13 spraw).

W zakresie prawidłowości realizowania procedury NK badaniem objęto trzy sprawy. Ustalono, że:

- dwie z nich wszczął pracownik socjalny GOPS, a jedną Policja (art. 9d ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie),
- osoby objęte procedurą NK nie posiadały zarówno wcześniej jak i w czasie zdarzenia Niebieskiej Karty,

oraz nr 5/2022 z dnia 1 marca 2022 r. w sprawie ustalania miesięcznej odpłatności za pobyt w mieszkaniu chronionym mieszczącym się w Gminnym Ośrodku Opiekuńczym.

¹⁰¹ Dz. Urz. Woj. Pom. poz. 902.

¹⁰² Dz. Urz. Woj. Pom. poz. 903.

¹⁰³ W tym 28 wszczęte przez pracowników socjalnych GOPS (w 2019 r. – dwie, w 2020 r. – 10, w 2021 r. – dziewięć i w I półroczu 2022 r. – siedem).

- wypełnienie formularza Niebieskiej Karty – A nastąpiło w obecności osoby (dorosłej), co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie (§ 2 ust. 1 rozporządzenia w sprawie procedury „Niebieskie Karty”¹⁰⁴),
- rozmowę z osobą, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie przeprowadzono w warunkach gwarantujących swobodę wypowiedzi i poszanowanie godności tej osoby oraz zapewniających jej bezpieczeństwo (§ 4 ww. rozporządzenia),
- w ramach prowadzonej procedury NK pracownik socjalny, zgodnie z § 11 ww. rozporządzenia: zdiagnozował sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, udzielił osobie kompleksowych informacji o możliwościach uzyskania pomocy (czy osoba krzywdzona przez najbliższych została poinformowana np. o instytucjach i podmiotach świadczących pomoc), formach pomocy dzieciom oraz instytucjach i podmiotach świadczących tę pomoc oraz możliwościach podjęcia działań zmierzających do poprawy sytuacji osób i rodzin doświadczających przemocy, a także prowadził rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocy w rodzinie oraz poinformował te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie,
- wypełnione formularze Niebieska Karta – A zostały przekazane przewodniczącemu Zespołu najpóźniej następnego dnia po ich sporządzeniu, tj. w terminie określonym w § 7 ust. 1 ww. rozporządzenia,

trzy analizowane procedury NK zostały zakończone: z powodu braku zasadności prowadzenia dalszych działań (dwie sprawy) oraz z powodu umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej (jedna sprawa).

(akta kontroli str. 1312-1313, 1803-1804)

2.13. Badaniem objęto dwa projekty realizowane przez GOPS w związku z problemami rodzin: projekt osłony „Tydzień profilaktyki i promocji zdrowia w GOPS w Chmielnie "Wakacje z uśmiechem - wolni od uzależnień - edycja III" oraz realizację zadania publicznego pod nazwą „Zapewnienie funkcjonowania Placówki „Senior+”.

1. Projekt "Tydzień profilaktyki i promocji zdrowia w GOPS w Chmielnie "Wakacje z uśmiechem - wolni od uzależnień - edycja III", realizowany był w okresie od 27 czerwca do 1 lipca 2022 r. Projekt adresowany był do dzieci z rodzin z problemem uzależnień i polegał na organizacji półkolonii letnich, w których uczestniczyło 23 dzieci w wieku od ośmiu do 12 lat. Dzieciom zapewniono m.in.: dwie wycieczki, warsztaty profilaktyczne, łącznie 10 posiłków, cztery konkursy, dwa zajęcia profilaktyczne, pogadankę profilaktyczną. Na realizację projektu wydatkowano 5,9 tys. zł. Źródłem finansowania projektu były środki własne Gminy. Środki wydatkowano m.in. na zakup artykułów spożywczych, artykułów przemysłowych niezbędnych do realizacji zajęć z dziećmi, atrakcje dla dzieci, zakup upominków oraz ubezpieczenie uczestników półkolonii.

Zadanie publiczne pod nazwą „Zapewnienie funkcjonowania Placówki „Senior+” stanowiło kontynuację projektu socjalnego polegającego na utworzeniu i wyposażeniu ośrodka wsparcia – Klubu „Senior+”, i realizowane było na podstawie umowy nr 847/2019 o dofinansowaniu zadania realizowanego w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020 Edycja 2020 Moduł II Zapewnienie funkcjonowania Placówki „Senior+”, zawartej w dniu 30 kwietnia 2019 r. między Wojewodą Pomorskim, a Gminą, którego wykonawcą był GOPS (dalej: „umowa”).

¹⁰⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. Nr 209 poz. 1245).

Na realizację zadania Wojewoda Pomorski udzielił dotacji w wysokości 16,3 tys. zł. Zgodnie z ww. umową, całkowita wartość zadania wynosiła 42,8 tys. zł, a wkład własny – 26,5 tys. zł.

Badaniem objęto 13 wydatków dobranych wg najwyższej wartości¹⁰⁵, sfinansowanych z dotacji, na łączną kwotę 11,8 tys. zł (co stanowiło 72% udzielonej dotacji). W wyniku badania stwierdzono, że wydatki:

- poniesiono w terminie wskazanym w umowie, tj. do 31 grudnia 2019 r. (§ 2 ust. 1 umowy),
- dotyczyły zakupu materiałów do zajęć, wyposażenia Klubu „Seniora+”, biletów do teatru, muzeum, usług transportowych dla seniorów, organizacji wycieczki oraz warsztatów kulinarnych i dwóch szkoleń dla seniorów i były zgodne z przeznaczeniem określonym w umowie (§ 2 ust. 2 umowy),
- zostały rzetelnie wykazane w sprawozdaniu z realizacji zadania publicznego i ujęte w odpowiednich pozycjach kosztowych (koszty rodzajowo).

W GOPS prowadzono wyodrębnioną dokumentację finansowo-księgową i ewidencję księgową zadania, a na odwrocie każdej objętej badaniem faktury (rachunku) widniał trwały opis zawierający informacje wymagane § 5 ust. 3 umowy, m.in. z jakich środków pokryto wydatkowaną kwotę oraz przeznaczenie zakupionych towarów i usług.

(akta kontroli str. 1258-1267, 1656-1702, 1717-1749)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Jedna¹⁰⁶ z czterech badanych decyzji przyznających świadczenie niepieniężne w formie gorącego posiłku, sześć¹⁰⁷ (wszystkie objęte badaniem) decyzji w sprawie skierowania do korzystania ze wsparcia w mieszkaniu chronionym oraz jedna¹⁰⁸ decyzja w sprawie zmiany wcześniej wydanej decyzji w sprawie skierowania do korzystania ze wsparcia w mieszkaniu chronionym, nie zawierały w treści pouczenia informacji, iż stosownie do art. 109 ustawy o pomocy społecznej osoby i rodziny korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej są obowiązane niezwłocznie poinformować GOPS o każdej zmianie w ich sytuacji osobistej, dochodowej i majątkowej, która wiąże się z podstawą do przyznania świadczeń lub ponoszenia odpłatności. Zgodnie z art. 9 kpa organy administracji publicznej są obowiązane do należytego i wyczerpującego informowania stron o okolicznościach faktycznych i prawnych, które mogą mieć wpływ na ustalenie ich praw i obowiązków będących przedmiotem postępowania administracyjnego.

(akta kontroli str. 1384-1387, 1432-1540)

Z wyjaśnień Dyrektor GOPS i Kierownik Działu Pomocy Społecznej i Usług, które podpisały ww. decyzje, wynikało, że brak było powyższego pouczenia, albowiem ustawa literalnie nie nakłada takiego obowiązku na organ. Niemniej jednak z uwagi na aktualne orzecznictwo sądów administracyjnych, wyrażające aprobatę o obowiązku wynikającym z tego artykułu, w kolejnych decyzjach zostanie zamieszczone odpowiednie pouczenie o treści art. 109 ustawy o pomocy społecznej.

(akta kontroli str. 1388-1390, 1541-1553)

¹⁰⁵ Z wyłączeniem wydatków na wynagrodzenia.

¹⁰⁶ Decyzja nr GOPS.5023.57.2020 z 11.09.2020 r.

¹⁰⁷ Decyzje o numerach: GOPS.5028.1.2019 z 08.02.2019 r., GOPS. 5028.10.2021 z 12.02.2021 r., GOPS.5028.1.2020 z 16.03.2020 r., GOPS.5028.11.2021 z 30.07.2021 r., GOPS. 5028.13.2021 z 02.11.2021 r., GOPS.5028.1.2021 z 15.02.2021 r.

¹⁰⁸ Decyzja nr GOPS.5025.6.2021 z 20.04.2021 r.

2. Trzy¹⁰⁹ decyzje (z sześciu objętych badaniem) w sprawie skierowania do korzystania ze wsparcia w mieszkaniu chronionym zostały wydane bez wymaganych uzgodnień, przy czym w przypadku dwóch z tych decyzji¹¹⁰, uzgodnienia zostały dokonane po ich wydaniu (odpowiednio 10 i 11 dni po dniu wydania decyzji). Było to niezgodne z art. 53 ust. 9 ustawy o pomocy społecznej, zgodnie z którym decyzja o skierowaniu osoby do korzystania ze wsparcia w mieszkaniu chronionym wydawana jest po dokonaniu uzgodnień pomiędzy pracownikiem socjalnym jednostki organizacyjnej pomocy społecznej prowadzącej mieszkanie chronione, a osobą ubiegającą się o skierowanie do korzystania ze wsparcia w mieszkaniu chronionym lub jej przedstawicielem ustawowym.

Dyrektor GOPS, która podpisała ww. decyzje, wyjaśniła m.in., że w przypadku dwóch decyzji¹¹¹, uzgodnienia zostały wstępnie dokonane w formie ustnej, a następnie spisane i podpisane. W przypadku trzeciej decyzji wskazała, że była ona w istocie decyzją przedłużającą pobyt w mieszkaniu chronionym, a wcześniej dokonane uzgodnienia nie uległy zmianie, w związku z czym ich treść pozostawała aktualna.

Odnosząc się do powyższych wyjaśnień NIK wskazuje, że zgodnie z wymogiem art. 53 ust. 10 ustawy o pomocy społecznej, uzgodnienia, o których mowa w ust. 9, mają formę pisemną. Oznacza to, że dokonane w formie ustnej uzgodnienia nie stanowią uzgodnień, o których mowa w art. 53 ust. 9 ww. ustawy. Ponadto, zgodnie z art. 53 ust. 10 pkt 2 ww. ustawy, uzgodnienia dotyczą okresu pobytu. Wobec powyższego, nie można było przyjąć za aktualne w tym zakresie, uzgodnień dokonanych przed wydaniem poprzedniej decyzji o skierowaniu do mieszkania chronionego.

(akta kontroli str. 1432-1435, 1436-1483, 1541-1546)

3. W sekcji V kwestionariusza wywiadu środowiskowego w dwóch z sześciu objętych badaniem spraw dotyczących skierowania do korzystania ze wsparcia w mieszkaniu chronionym, Dyrektor GOPS, jak wyjaśniła omyłkowo:
- nie wskazała i nie zatwierdziła planu pomocy (brak wpisów)¹¹²,
 - nie zatwierdziła planu pomocy (brak podpisu)¹¹³.

(akta kontroli str. 1436-1449, 1457-1483, 1541-1546)

4. W przygotowanym przez GOPS dla Wójta Gminy projekcie uchwały w sprawie ustalenia szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w mieszkaniach chronionych, przewidziano, że osobę zobowiązaną do ponoszenia odpłatności za pobyt w mieszkaniu chronionym można – na wniosek tej osoby lub z urzędu, okresowo, całkowicie lub częściowo zwolnić z odpłatności, jeżeli występują uzasadnione okoliczności, w szczególności niepełnosprawność, trudna sytuacja życiowa lub zdrowotna. Według projektu zakres zwolnienia uzgadniany jest indywidualnie z osobą ubiegającą się o skierowanie do mieszkania chronionego (§ 2 ust. 8).

Rada Gminy przyjęła przedmiotową uchwałę w dniu 25 lutego 2016 r.¹¹⁴, która zawierała postanowienia w brzmieniu ww. projektu, mimo że organ ten posiadał kompetencje jedynie do ustalenia (w zakresie zadań własnych) szczegółowych

¹⁰⁹ Decyzje nr GOPS.5028.1.2019 z 08.02.2019, GOPS.5028.1.2020 z 16.03.2020 r., GOPS.5028.10.2021 z 12.02.2021 r.

¹¹⁰ Decyzje nr GOPS.5028.1.2019 z 08.02.2019, GOPS.5028.1.2020 z 16.03.2020 r.

¹¹¹ Decyzje nr GOPS.5028.1.2019 z 08.02.2019, GOPS.5028.1.2020 z 16.03.2020 r.

¹¹² W sprawie zakończonej wydaniem decyzji nr GOPS.5028.1.2020 z 16.03.2020 r.

¹¹³ W sprawie zakończonej wydaniem decyzji nr GOPS.5028.1.2019 z 08.02.2019 r.

¹¹⁴ Uchwała nr XIII/148/2016 Rady Gminy Chmielno z dnia 25 lutego 2016 r. w sprawie ustalenia szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w mieszkaniach chronionych (Dz. Urz. Woj. Pom. poz. 1556).

zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w mieszkaniach chronionych (art. 97 ust. 5 ww. ustawy).

Dyrektor GOPS wyjaśniła, że ww. zapis § 2 ust. 8 nie narusza art. 97 ust. 1 i ust. 5 ustawy o pomocy społecznej, ponieważ w świetle poglądów judykatury, rada gminy jest uprawniona do wprowadzenia zasad zwolnienia z odpłatności za pobyt w mieszkaniu chronionym. Wskazała jednocześnie, że GOPS respektuje ustawowe zwolnienie wynikające w ww. przepisu.

Zdaniem NIK, wyjaśnienia Dyrektor GOPS nie zasługują na uwzględnienie, ponieważ upoważnienie rady gminy przewidziane w art. 97 ust. 5 ustawy o pomocy społecznej, dotyczy ustalenia szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w mieszkaniach chronionych. Jednak treść ww. § 2 ust. 8 uchwały w istocie rzeczy nie dotyczy zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w mieszkaniu chronionym, pozostawiając uznaniu organu wykonawczego gminy całkowite lub częściowe zwolnienie z opłat, przy uwzględnieniu występowania określonych w uchwale okoliczności.

(akta kontroli str. 215-216, 228-233, 1798-1802)

5. W przygotowanych przez GOPS dla Wójta Gminy propozycjach projektów dwóch uchwał w sprawie utworzenia ośrodka wsparcia pod nazwą „Klub Seniora w Garczu” oraz w sprawie utworzenia ośrodka wsparcia pod nazwą „Klub Seniora w Miechucinie”, określono, że uczestnictwo w Klubie Seniora z siedzibą odpowiednio w Garczu oraz w Miechucinie jest nieodpłatne dla uczestników (§ 3 ww. uchwał), mimo iż art. 97 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej stanowi, że opłatę za pobyt w ośrodku wsparcia ustala podmiot kierujący w uzgodnieniu z osobą kierowaną, uwzględniając przyznany zakres usług. Osoby nie ponoszą opłat, jeżeli dochód osoby samotnie gospodarującej lub dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty kryterium dochodowego.

Rada Gminy przyjęła przedmiotowe uchwały w dniu 9 lutego 2022 r.¹¹⁵

Dyrektor GOPS wyjaśniła m.in., że w orzecznictwie sądów administracyjnych ugruntował się pogląd, zgodnie z którym w ramach umocowania ustawowego przyznanego radzie gminy w art. 97 ust. 5 ww. ustawy do określenia zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodku wsparcia, rada może również przewidzieć zasady zwolnienia z odpłatności. Na poparcie ww. tezy przywołała wyrok NSA z dnia 15 maja 2019 r., sygn. akt I OSK 2250/18 oraz wyrok WSA w Olsztynie z dnia 22 marca 2018 r., sygn. akt II SA/OI 64/18.

Podzielając w pełni powyższe stanowisko co do ustawowych kompetencji rady gminy do określenia zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodku wsparcia, w tym zasad zwolnienia z odpłatności, NIK zauważa, że stwierdzone ustanowienie przez radę gminy nieodpłatnego uczestnictwa w ośrodku wsparcia nie stanowi określenia zasad ponoszenia odpłatności, a tylko w takim zakresie ustawodawca przekazał kompetencje radzie gminy.

(akta kontroli str. 203-204, 209-210, 215-216, 228-233, 1798-1802)

6. Decyzją nr GOPS.5025.6.2021 z 20 kwietnia 2021 r., wydaną z urzędu, niezgodnie z art. 106 ust. 5 ustawy o pomocy społecznej, zmieniono na niekorzyść strony decyzję przyznającą prawo do korzystania ze wsparcia w mieszkaniu chronionym¹¹⁶ w związku ze zmianą wysokości stałej miesięcznej opłaty za media,

¹¹⁵ Uchwały Rady Gminy Chmielno: nr XXXVII/347/2022 z dnia 9 lutego 2022 r. w sprawie utworzenia ośrodka wsparcia pod nazwą „Klub Seniora w Garczu” oraz nr XXXVII/348/2022 z dnia 9 lutego 2022 r. w sprawie utworzenia ośrodka wsparcia pod nazwą „Klub Seniora w Miechucinie.

¹¹⁶ Nr GOPS.5028.1.2020 z 16.03.2020 r.

określonej zarządzeniem nr 2/2021 Dyrektora GOPS¹¹⁷. Przedmiotową decyzją podniesiono osobie korzystającej z mieszkania chronionego miesięczną opłatę stałą ze 141,60 zł do 165,80 zł miesięcznie (tj. o 24,20 zł/miesiąc)¹¹⁸.

Kierownik Działu Pomocy Społecznej i Usług, która wydała ww. decyzję zmieniającą, wyjaśniła m.in., że zarządzenie nr 2/2021 Dyrektora GOPS stanowiło podstawę do ustalenia miesięcznej odpłatności za pobyt w mieszkaniu chronionym, ponieważ zgodnie z § 2 ust. 3 uchwały nr XII/148/2016 Rady Gminy Chmielno z dnia 25 lutego 2016 r. w sprawie ustalenia szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w mieszkaniach chronionych, podstawą do ustalenia miesięcznej odpłatności jest kwota średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkania chronionego, obejmująca wskazane w tym paragrafie koszty. Wskazała również, że zgodnie z § 2 ust. 5 ww. uchwały, uzgodniona wysokość odpłatności może ulegać zmianom m.in. w przypadku zmiany wysokości kosztów związanych z utrzymaniem i korzystaniem z mieszkania chronionego.

Odnosząc się do powyższych wyjaśnień NIK wskazuje, że przywołany w podstawie prawnej ww. decyzji zmieniającej art. 106 ust. 5¹¹⁹ dopuszcza zamianę decyzji administracyjnej na niekorzyść strony bez jej zgody w przypadku: zmiany przepisów prawa, zmiany sytuacji dochodowej lub osobistej strony, pobrania nienależytego świadczenia, a także wystąpienia przesłanek, o których mowa w art. 11, art. 12 i art. 107 ust. 5 ustawy. W przedmiotowej sprawie nie zaistniała żadna w ww. przesłanek, w szczególności zmiana wysokości kosztów związanych z utrzymaniem i korzystaniem z mieszkania chronionego, ustalonych zarządzeniem Dyrektora, tj. aktem wewnętrznym GOPS, nie stanowi zmiany przepisów prawa.

(akta kontroli str. 1432-1435, 1457-1480, 1549-1553, 1776-1797)

OCENA CZĄSTKOWA

W okresie pandemii COVID-19 osoby i rodziny przeżywające trudności otrzymały wsparcie w licznych formach pomocy dostępnych w Ośrodku. Właściwie udzielano pomocy rodzinom w ramach interwencji kryzysowej, mimo że poradnictwo psychologiczne realizowane było poprzez kierowanie osób potrzebujących do innych instytucji. Prawidłowo udzielano wsparcia w wypełnieniu przez rodziny funkcji opiekuńczo-wychowawczych, dożywianiu dzieci i młodzieży z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, a także w Świetlicy. Podejmowano właściwe działania w związku z kierowaniem matek do domu dla matek oraz seniorów do udziału w zajęciach w Klubie Seniora. Opłaty za pobyt w mieszkaniu chronionym w zbadanych sprawach ustalono w prawidłowej wysokości. Pracownicy socjalni prawidłowo wykonywali czynności w ramach prowadzonych procedury „Niebieskie Karty”. Zgodnie z przyjętymi założeniami zrealizowano zbadany projekt osłonowy oraz zadanie publiczne pod nazwą „Zapewnienie funkcjonowania Placówki „Senior+”. Stwierdzone nieprawidłowości polegały w szczególności na braku pouczeń o treści art. 109 ustawy o pomocy społecznej w ośmiu zbadanych decyzjach, wydaniu trzech decyzji o skierowaniu do korzystania ze wsparcia w mieszkaniu chronionym bez uprzedniego dokonania wymaganych uzgodnień oraz zmianie jednej decyzji w tej sprawie z naruszeniem art. 106 ust. 5 ustawy o pomocy społecznej.

¹¹⁷ Zarządzenie nr 2/2021 Dyrektora GOPS z dnia 31 marca 2021 r. w sprawie ustalenia miesięcznej odpłatności za pobyt w mieszkaniu chronionym mieszczącym się w Gminnym Ośrodku Opiekuńczym.

¹¹⁸ W okresie od 1 maja do 31 sierpnia 2022 r. osoba korzystająca z mieszkania chronionego zapłaciła w związku z powyższą zmianą o 387,20 zł wyższą opłatę za media (24,20 zł x 16 m-cy = 387,20 zł).

¹¹⁹ W podstawie błędnie wskazano art. 106 ust. 1 pkt 5.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następującą uwagę i wnioski:

- Uwaga Mając na uwadze przyczyny nieprawidłowości polegającej na wydaniu z urzędu, na niekorzyść strony, decyzji zmieniającej decyzję przyznającą prawo do korzystania ze wsparcia w mieszkaniu chronionym, w związku ze zmianą wysokości stałej miesięcznej opłaty za media, Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę na niedostosowanie trybu zmiany wysokości ponoszonych przez stronę kosztów utrzymania w mieszkaniu chronionym do przepisu art. 106 ustawy o pomocy społecznej.
- Wnioski
1. Sporządzanie sprawozdań z realizacji *Programu wspierania rodziny na lata 2021-2023*, zgodnie z uchwałą Rady Gminy w tej sprawie.
 2. Zamieszczanie w pouczeniach decyzji administracyjnych w sprawie przyznania świadczeń z pomocy społecznej informacji o obowiązku niezwłocznego poinformowania GOPS o każdej zmianie sytuacji osobistej, dochodowej i majątkowej, która wiąże się z podstawą do przyznania świadczeń lub ponoszenia odpłatności.
 3. Wydawanie decyzji w sprawie skierowania do korzystania ze wsparcia w mieszkaniu chronionym po dokonaniu wymaganych uzgodnień pomiędzy pracownikiem socjalnym GOPS a osobą ubiegającą się o przyznanie takiego wsparcia.
 4. Określanie i zatwierdzanie planu pomocy w kwestionariuszu wywiadu środowiskowego.
 5. Podjęcie działań w celu zapewnienia zgodności uchwał Rady Gminy: nr XII/148/2016 z dnia 25 lutego 2016 r., nr XXXVII/347/2022 z dnia 9 lutego 2022 r. oraz nr XXXVII/348/2022 z dnia 9 lutego 2022 r., z ustawą o pomocy społecznej.
 6. Podjęcie działań w celu stwierdzenia nieważności wydanej bez podstawy prawnej decyzji nr GOPS.5025.6.2021 z 20 kwietnia 2021 r., dotyczącej zmiany wysokości opłaty za pobyt w mieszkaniu chronionym.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Gdańsku. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Gdańsk, dnia 28 października 2022 r.

Kontrolerzy
Anna Dąbrowska
doradca ekonomiczny

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Gdańsku
Dyrektor

p.o. DYREKTOR DELEGATURY
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
w Gdańsku

.....
podpis

Krystian Kułaga
doradca ekonomiczny

.....
podpis

